

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Алекса Шантић

ПЕСМЕ

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналno издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

Алекса Шантић

ПЕСМЕ

Садржај

ПРЕТПРАЗНИЧКО ВЕЧЕ.....	2
МОЈ ОТАЦ.....	9
ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ.....	10
ГРИВНА.....	11
МОЈА КОМШИНИЦА.....	13
НА ПОТОКУ.....	16
ЧЕЖЊА.....	19
НЕ ВЈЕРУЈ.....	21
ПРОЉЕЋЕ.....	23
ПОД ЈОРГОВАНОМ.....	25
ПРЕД МОДЕЛОМ.....	27
ПОД ВРБАМА.....	29
ПАХУЉЕ.....	31
ИЗ БОЛНИЧКЕ ЋЕЛИЈЕ.....	33
ЉУБАВ.....	37
ЕЛЕГИЈЕ.....	38
МОЈА НОЋИ.....	39
ПОШЉЕ МНОГО ЉЕТА.....	40
НАШ СТАРИ ДОМЕ.....	42
ГОСПОЋИЦИ.....	44
ЈЕСЕН.....	46
БАДЊА ВЕЧЕ.....	48
ВОДЕНИЦА.....	50
НА ПО ПУТА.....	52
ЈЕДНА СУЗА.....	54
ПОЗНИ ЧАСОВИ.....	56

ЕЈ КОЊИЦУ.....	58
МОЈА ЉУБАВ.....	60
ЈЕСЕНИ МОЈА... ..	62
ПРОЉЕТЊА НОЋ	64
РОДОЉУБИВЕ ПЕСМЕ	65
НА УБОГОМ ПОЉУ... ..	66
БОКА	68
МИ ЗНАМО СУДБУ.....	70
МОЈА ОТАЏБИНА.....	72
Музи	74
***	76
О БОРЕ СТАРИ.....	78
ОТАЏБИНО, ГДЈЕ СИ?	81
МОЈИ ОЧЕВИ	83
ПОВРАТАК	85
БАЛАДА	87
СЕЉАНКА	89
МОЈИ ПУТЕВИ	94
СОЦИЈАЛНЕ ПЕСМЕ	95
О КЛАСЈЕ МОЈЕ... ..	96
КОВАЧ.....	98
ХЉЕБ.....	100
РИБАРИ.....	102
ПРЕД КОЛИБАМА	104
ХАЈДЕМО, МУЗО	106
ВЕЧЕРЊА ЗВОНА.....	108
ЈА И МОЈ ПРИЈАТЕЉ	111
УГЉАРИ	113
ТЕЖАК.....	115
РУЧАК	117
ОПИСНЕ ПЕСМЕ	118
НА ЖАЛУ.....	119
ПОД ЈЕДРИМА.....	120
ПРОЉЕТНЕ ТЕРЦИНЕ	122
МЕТЕОР	124
ЈУТРО	126
СРЦЕ.....	128
НЕРЕТВА	130

ЗВЕЗДЕ	132
ЛЕПТИР	134
ПОГЛЕД С ВРХА	136
ЗОРА	138
НОЋ У ТРПЊУ	140
НА ПРИПЕЦИ	142
КОЛЕБАЊЕ	144
МЕДИТАТИВНЕ ПЕСМЕ	146
ПЛИЈЕН	147
ЕЛЕГИЈА	149
ВЕЧЕ НА ШКОЉУ	152
НОЋ	154
ПРЕД РАСПЕЋЕМ	156
СВИЈЕТЛИ ПУТ	158
ОЖИВИ МЕНЕ, НОЋИ... ..	160
ЧАСОВИ	162
ПОГРЕБ	164
МОЈ ЖИВОТ	166
ПУТНИК	168
У РАНИМ ЧАСОВИМА	170
СИЈАЧИ	172
БАЈКА	175
ПОД ЧЕМПРЕСИМА	178
СУСРЕТ	181
ТРУБАДУР	184
ЈУТРО ЖЕТВЕ	186
МОЈА СОБА	192
ЛУЦИФЕР	194
ЖЕТЕОЦИ	196
ДОДАТАК	198
ОСТАЈТЕ ОВДЈЕ	199
ЕМИНА	201
БЕГ РАШИД-БЕГ	203
ПРЕПЕВИ	205
ХАЈНРИХ ХАЈНЕ	206

ПЕСМЕ

ПРЕТПРАЗНИЧКО ВЕЧЕ

С јутра је празник. Своју свјетлост меку

Кандило баца и собу ми зâри.

Сâм сам. Из кута бије сахат стари,
и глухи часи неосјетно теку.

Напољу студен. Пећ пуцка и грије.
Ја лежим. Руке под главом, па ћутим,
И слушам како грањем замрзнутим
У моја окна голи орах бије.

Тако на врата суморног ми срца
Сјећање једно удара и чека
Кô друг и сабрат, као душа нека
Што са мном плаче и у болу грца.

Негда у таке ноћи, када отка
Помрлом грању зима покров ледан,
Ова је соба била кô врт један,

Гдје је поток текла срећа кротка:
Као и сада, пред иконом сјаји
Кандила свјетлост. Из иконостаса
Сух бршљан вири. Лако се таласа
Измирне прамен и благослов таји.

Сва окађена мирише кô нам соба.
Около жуте лојане свијеће,
Ми, дјеца, сјели, кô какво вијеће,
Радосни што је већ грудану доба.

Под танким велом плавкастога дима
У пећи ватра пламти пуним жаром,
И сјајне пруге по ћилиму старом
Весело баца и трепери њима.

Уврх, на меку шиљту, отац сио,
Пружио чибук, и дим се колута;
Његова мисô надалеко лута,
И поглед блуди сањив, благ и мио.

Уза њ, тек малко на шиљтету ниже,
Кô символ среће, наша мајка бдије;
За скори Божић кошуље нам шије,

И каткад на нас благе очи диже.
У То би халка закуцала. — "Петар!"
— Ускликне отац — "Он је зацијело!
Он вазда воли говор и сијело —
Отворите му!" ... И ми сви, кô вјетар,

Трчи и вратâ пријевор извуци.
И стари сусјед, висок као бријег,
Тресући с руха напанули снијег,
Јавио би се с фењером у руци.

Сваки му од нас у загрљај хита,
Мајка га кротко сусрета и гледа,
А он се јавља, па до оца сједа,
И бришућ чело за здравље га пита.

Сва новом срећом огране нам соба!
На сваком лицу свето, сјајно нешто.
Сучући брке, стари сусјед вјешто
Почô би причу из далеког доба.

И докле прозор хладна дрма цича,
Ми сваку ријеч гутамо нијеми;
Срца нам дршћу у радосној треми

Све догод не би довршио чича.
Затим би отац, кô ведар сјај дана,
Узео гусле у жилаве руке,
И гласно почô, уз гањиве звуке,
Лијепу пјесму Страхињића Бана...

Мени је било кô да пјесме ове
Сваки стих поста пун бехар у роси,
Па трепти, сјаје, и мени по коси
Просипа меке пахуљице нове...

О мили часи, како сте далеко!
Ви, драга лица, ишчезла стеко'... сте давно!
Пуста је соба... моје срце тавно...
И без вас више ја среће не стеко'...

Кандило и сад пред иконом тиња,
И сад је позно предбожићње доба;
Ал' глуха јама сад је моја соба,
А ја лист свео под бјелином иња.

Узалуд чекам... У нијемој сјени
Никога нема... Сам, кô камен, ћутим.
Само што орах грањем замрзнутим

У окна бије и јавља се мени...
Но док ми мутни боли срце косе,
Кô студен травку уврх крша гола, —
Из мојих књига, са прашљива стола,
Ја чујем шушањ кô вилине косе.

Гле! Сад се редом расклапају саме
Све књиге старе, снови чежње дуге —
Мичу се, трепте једна покрај друге,
И њихов шумор кô да пада на ме.

Сањам ли? Ил' би ова јава била?
Из растворених листова и страна
Прхнуше лаке тице, кô са грана,
И по соби ми свуд развише крила.

Све се свијетле!... Све у блијеску стоје!...
Једна около кандила се вије,
А нека болно, кô да сузе лије,
Пред сликом дршће мртве мајке моје.

Неке бијеле као љиљан први,
Само им златно меко перје груди;
Неке све плаве, тек им грло руди,

Као да кану кап зорине крви.
Неке ми пале ту на срце свело,
Па крил'ма трепте и шуште кô свила;
А једна лако, врхом свога крила,
С цвркутом топлим додирну ми чело,

Кô да би хтјела збрисати сјен туге...
И слушај! Редом запјеваше оне!...
И гласи дршћу, тресу се, и звоне,
Мили и сјајни ко лук младе дуге:

"Не тужи! С болом куда ћеш и гдје би?!
Ми пјесме твоје, и другова свију
Што своје душе на звјездама грију, —
Света смо жива породица теби!

Ми као роса на самотне биљке
Падамо тихо на сва срца бона,
И у ноћ хладну многих милиона
Сносимо топле божије свјетилке.

Ми здружујемо душе људи свије'!
Мртве са живим вежу наше нити:
И с нама вазда уза те ће бити

И они које давно трава крије!

Пригрли ова јата благодатна!

И када једном дође смрти доба,

Наша ће суза на кам твога гроба

Канути топло ко кап сунца златна"...

И акорд звони... Све у сјају јачем

Кандило трепти и собу ми зâри...

Из кута мукло бије сахат стари.

Ја склапам очи и од среће плачем...

1910 — 1911.

МОЈ ОТАЦ

Још кô да га гледам. Под оружјем стао,

Уз јатаган трепте леденице двије.

Спремни коњиц фркће, ногом копа, бије,

Као да би на пут господара звао...

Зора је. Ми деца крај мајчина скута

У дворишту стали, срце нам се тресе —

Отац, ево, свима из јаспрене кесе

По маријаш вади за сретнога пута...

Ми му руку целуј, а он, као јела

Висок, изгрли нас, па коњица бела

Закрочи. И докле рано свиће доба,

Ми га испраћамо, и махалом старом

Пред њим слуга Јован краче с цефердаром,

И мени се чини, још их гледам оба...

1912.

ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ

ГРИВНА

1

Купићу ти златну гривну,

Дивну

Гривну!

Нек' се ниже, ружо б'јела,

Око твога грла б'јела,

Па кад скочиш, селе лака,

Нека чини, цика, цака,

Цика, цака!

Купићу ти златну гривну,

Дивну

Гривну!

А у гривни биће слова

Од бисера, алемова:

Овај дарак онај даде,

Што пред твојим сјајем паде,

И што сновида без покоја

До два мила ока твоја!

Купићу ти златну гривну,

Дивну

Гривну!

А сви снови, жеље моје

Нек' у златној гривни стоје,

Нек' ти шапћу благо, ти'о:

"Зоро моја, данче мио,

Слатки рају мој,

До гроба сам твој, па твој!..."

1897.

МОЈА КОМШИНИЦА

И

ма неко доба све ме чежња мори,

Све ми нешто срце уздише и гори;
Па ти немам, брате, ни мира ни станка,
Него дуге ноћи ја бдијем без санка
И стишавам срце и њиме се мучим,
Па до зоре тако памети га учим;
Али лудо срце не чује шта зборим,
Него ме све пати ударима горим,
И дршће и стрепи, као лист са прута,
И зове ме тамо одмах преко пута,
Под широким дудом од стољетних дана
Гдје кућица стоји кречом окречана,
Па ко да су вјетри снијег нанијели —
Спрам јаркога сунца она се бијели,
А ноћу, кад јасна мјесечина гране,
Под широким дудом сва трептати стане...
Ту је, ту је оно што ми срце мами,
С чега ноћу бдијем до у освит сами, —

Ту је оно благо, љепота Мостара,
Ту је кита смиља, ту је злато Мара!
Кунем вам се, луди, свијем на свијету,
Што је бистре росе на горском цвијету,
Нико не би могло наћи капцу једну
Тако милу, сјајну, и чисту и чедну!
Кунем вам се, откад јарко сунце грије,
Запамтио нико 'наке очи није;
Лијепе и мудре, свијетле и црне,
Пуне живе ватре гдје ми душа срне!
И кунем се, што је ђула и бехара,
Све би својим лицем застидила Мара, —
Па још коса мека, она коса врана
Би мехлемом била и најљућих рана!...
Од јутра до мрака с прозора је гледим,
Па уздишем тако, чезнем и блиједим,
А мајчино благо послује и ради,
У широку софу жути шебој сади,
До шебоја ђурђиц и каранфил мио,
Уз црвен каранфил феслићен се свио,
Па кад вјетар духне кроз мурвине гране,
Мариним цвијећем миришу све стране.
Сад је видим, ено по танану платну
На ђерђефу лаком везе грану златну

И уз ситни везак, на доксату, слаже
Ону милу пјесму што је срце каже:
"О, сунашце јарко, свом смирају пођи!
О мој драги, ти ми под пенџере дођи!
Па пут неба често мили поглед пусти,
Ко да једва чека да се вече спусти...
Па још, болан друже, кад неђеља сване,
На авлијска врата када Мара стане,
Бих, тако ми бога, аџамија постô,
У механи пио и без гроша остô!
Јер, да само видиш, у лијепе Маре,
Какве ли су, пусте, димије од харе!
Каква ли је на њој таласија ткâна,
Што јој њедра крије са два ђула рâна!
Какав ли је онај над повијом враном
Црвен фесић пусти са бисерли-граном!
Па да чујеш јоште звекет златних гривнâ
Кад наранчу жуту баци цура дивна,
И да видиш осмјех и слатка јој уста,
Би и тебе с мајком раставила пуста!
Па још оне очи што сву милост нуде! —
Благо оном чија вјереница буде!

1901.

НА ПОТОКУ

олако сутон прикрада се, слази

У лисну гору — у завичај мио;
Рађа се мјесец и по дугој стази
Падају сјенке, и сан трепти ти'о.

Шуморе брезе, дршће лист до листа,
Мрмори поток испод врба стари';
Одблеском меким дијаманта чиста
Модру му трску златан црвић зари.

Носећи снопље преко ниске брви
На другу страну потока, у село,
Сељанка ходи, млада, пуна крви;
Лице јој мрамор, мјесечина чело.

Гдје ли је расла та ружа што гори?
Високо, тамо гдје се јелен крије,
Гдје вјетар тихо с јасикама збори

И бистра вода из камена бије.
Одар су њезин широки веленци
Од модрих трава. Ту, гдје она сања,
Потоци шуме у дубокој сјенци
И славуј пјева под сводом од грања.

Њу плава јутра умивају росом,
А вјетар трепти и лако мирисним
Чешља је крилом, и свиленом косом
Вихори дуго под брезама лисним.

У ведре ноћи њен је покров мио
Од плава неба, мјесечине меке;
Њена су њедра врт у коме ти'о
Почива мирис багрена и смреке.

Ја за њом гинем! Њој ме душа води!
О, дај ми руку, ја ћу с тобом поћи
У гору, у твој завичај! О, ходи,
С тобом ћу бити и дане и ноћи!

И тамо, гдје се водопади диме,
Љубићу тебе својим срцем здравим.
И твоје слатко говорити име
Небу и сунцу и горама плавим!

1903.

ЧЕЖЊА

дје сте?... Ја будан на прозору стојим

Наслоњен челом на стакло... Све спава...

Ноћ сјајна, кô да по окнима мојим

Полако шушти ваша коса плава...

У ове часе звијездâ и сновâ

У вашу башту ја сам долазио;

Мирисао је јоргован и зова,

И мрки чемпрес повијо се ти'о.

У ове часе ви сте ружа били,

Ја лептир био што на цвијет пада;

Ах, ваше косе, очи, смијех мили,

И ваше тијело и љепота млада

Опише мене... Ми бјесмо у рају,

Јабуке слатке берући са грана...

Док славуј пјева и звијезде сјају

И расипа се мирис јоргована.

Но све је прошло... Кô јаблан без росе

Сам гинем сада и у чежњи стојим...

Ноћ сјајна, ко да свила ваше косе

Полако шушти по окнима мојим.

1905.

НЕ ВЈЕРУЈ

Н

е вјеруј у моје стихове и риме

Кад ти кажу, драга, да те силно волим,

У тренутку сваком да се за те молим

И да ти у стабла урезајем име, —

Не вјеруј! Но касно, кад се мјесец јави

И прелије срмом врх модријех крша,

Тамо гдје у грму прољеће лепрша

И гдје слатко спава наш јоргован плави,

Дођи, чекаћу те! У часима тијем,

Кад на груди моје приљубиш се чвршће,

Осјетиш ли, драга, да ми т'јело дршће,

И да силно горим огњевима свијем,

Тада вјеруј мени, и не питај више!

Јер истинска љубав за ријечи не зна;

Она само пламти, силна, неопрезна,

Нити мари, драга, да стихове пише!

1905.

ПРОЉЕЋЕ

Н

емој, драга, ноћас да те сан обрва

И да склопиш очи на душеку меком!

Када мјесец сине над нашом ријеком

И на земљу пане тиха роса прва,

Родиће се младо прољеће! И свуда

Просуће се мирис плавих јоргована;

И пахуље сњежне падаће са грана

У наш бистри поток што баштом кривуда.

Узвиће се Љељо над нашим Мостаром,

И сваки ће прозор засути бехаром,

Да пробуди срца што љубе и горе...

Зато немој, драга, да те сан обрва!

Дођи, и у башти буди ружа прва,

И на моме срцу мириши до зоре!

1906.

ПОД ЈОРГОВАНОМ

" **К** о ти, шћери, покида ћердане?

Ко ти просу бисер и мерцане?"

"Јутрос рано ја у башту, мати,
Одох прве јорговане брати,

За ћердан ми запе росна грана,
Па се просу испод јоргована..."

"А што су ти мутне очи тако?
Кô да ниси спавала никако?"

"Негдје славуј пјеваше са гране,
Па га слушах све до зоре ране."

"Моја шћери, моја туго, јао,
А ко Ти је њедра раскопчао?"

"Не карај ме, не љути се на ме,
Пуце, мајко, попуцале саме..."

1907.

ПРЕД МОДЕЛОМ

Хоћу ли тебе својим скромним кистом,

О дивна жено, насликати моћи?
Кô жедна биљка што мре у самоћи,
За тобом и ја гинем жеђу истом.

За усне твоје мени сада треба
Крв зоре ране н пламен рубина,
За лице пјена са морских ширина,
За очи сунца и плавога неба.

Ал' залуд подвиг, залуд свака боја,
Не зна те рука насликати моја, —
Ја дршћем, ево, пред љепотам' твојим...

Дршћем и горим кô жар сред огњишта,
И бацам кисто, јер не видим ништа —
Овако близу кад пред сунцем стојим.

1907.

ПОД ВРБАМА

Сјај ђурђевске зоре ране

Падао је преко страна,
А ти крадом газила си
У ријеку, испод грана.

Врану свилу твоје косе
Мрсио је вјетар ти'о;
Ја, дршћући као трска,
Под врбом сам скривен био.

Сребрн талас о хрид голу
Расипô се меко, мекше;
Ја на твоја њедра бацих
Струк вријеска и мелекше.

Ти затрепта, мила, нага,
И у воду сва се скупил...
У љиљане лица твога

Пурпурна се ватра упи...

И док лептир кружио те
Кô водени цвијет МИО,
Ја, дршћући као трска,
Под врбом сам скривен био.

1911.

ПАХУЉЕ

јевала је зима своју пјесму стару;

Прамињô је снијег и весело плео
Од сребрних нити свој широки вео,
И распростирô га свуда по Мостару.

У засједи цуре чекале су момке:
Нанула се клепет чуо по сокаку,
Падале су груде по сваком јунаку,
Уз дрхтави смијех и радости громке.

И ти некуд прође, у махалу, сама;
Покрила те зима чистим пахуљама,
Па по теби трепте кô сјајни лептири...

Само твоје лице скрити није хтјела,
И ја видјех како, испод сњежног вела,
Радосно и златно прољеће ме вири...

1913.

ИЗ БОЛНИЧКЕ ЋЕЛИЈЕ

К ако си лепа,

Сестро Павина!

Поноћ је, је ли?

Сврх врата бије

Часовник стари.

Напољу вије

Ветар, и сипа

У окна наша

Пахуље беле.

Заклопи зборник

Па седни ближе

уз одар мој.

Погледај како

Ватра се жари,

И хукти, и букти

У пећи тој.

Гле како њена
Корална пруга
Весело игра
По зиду горе!
Веруј ми, тако
И моје срце
Хукти и букти,
Игра и бесни,
Манито, лудо —
Не зна шта ради,
Сасвим се смело;
И ево, ево, изгоре цело,
Изгоре цело!

А знаш ли зашто
Оно полуђе?
У моје срце
Ти ноћас уђе,
Па с њега оде
Свих бола тама,
И ти га ватром
Запали сама —
Јер искре саме
Из тебе бију,

Лепше од свију
Анђела раја,
Што нежно шуште,
Кô бехар бели,
У топлој речи
Молитве твоје.

Погледај: широм
Ћелије наше
Те светле искре
Лепоте твоје
Како се вију,
Како се роје
И расипају
По свакој страни,
Кô запаљени
Сами ђердани!
И свуда, ено,
Где која пане,
По једно златно
Кандило плане...

Положи зборник
На сточић тамо,

и мани сада
Анђеле целе,
Па седни овде
уз одар мој,
До зоре беле
Да гледам само:
Како си лепа,
Сестро Павина!

1924 — 1925.

ЉУБАВ

О

, да ми је нешто па да будем река,

Па да течем испред твоје куће мале;
Певајући теби, да разбијем вале
о прагове где ти стаје нога мека.

Па кад низ прагове сиђеш са ибриком
Дахватиш воде, да ти зграбим руке,
Пригрлим те себи у своје клобуке,
И да тебе, драга, више не дам ником.

На душеку трава и мојих смарагда,
Као нимфа моја, да почиваш свагда,
И да нико не зна твоје место где је.

Само моје очи да гледају у те,
Само моје све дубине и све куте
Да лепота твоја осипље и греје.

1923.

ЕЛЕГИЈЕ

МОЈА НОЋИ

М

оја ноћи, када ћеш ми проћи?

— Никад!

Моја зоро, када ћеш ми доћи?

— Никад!

Моја срећо, кад ћеш ми се јавити?

— Никад!

Моје небо, кад ћеш Ми заплавит?

— Никад!

Моја драга, кад ће наши свати?

Никад!

Моја сузо, када ћеш ми стати?

— Никад!

1901.

ПОШЉЕ МНОГО ЉЕТА...

ошље много лета овдје опет стојим;

Лепеница тече исто као прије,
Над њом стара врба још једнако бдије
И Високо шуми врховима својим.

Гдје си? Да л' се сјећаш испод грана тије'
Кад гледасмо јулску ноћ и мјесец сјајни,
Кад нам т'јело проже слатки огањ тајни
Па дршћасмо Дуго као брезе двије?

Бог зна гдје си сада и да л' живиш јоште!
Али драги спомен негдање милоште
Као младо сунце сву му душу грије,

И ја снова чујем звекет твојих гривна,
По лицу ме тиче твоја коса дивна,
Док мјесец кроз врбу чисто сребро лије...

Кисељак, 11. јула 1903.

НАШ СТАРИ ДОМЕ

Наш стари доме, како си оронô!

Капије твоје нико не отвара,
По њима мирно црв дубе и шара —
Гризе, кô чежња једно срце боно.

Ево ми собе! О дувару јоште
Икона виси, прашљива и сама,
И у ме гледа и шапће из рама
о добу среће, дјетињства, милоште.

Овдје сам прве стихове написаô,
Овдје је с душом полетила мисô
Високо, тамо гдје се исток жари.

Овдје ми негда бјеше рај... А сада?
На моје срце гробна земља пада,
И ја се рушим кô ти, доме стари...

1906.

ГОСПОЋИЦИ

Н

екада сам и вас на колену цупкô

И доносио вам слатке шећерлеме,
И љубио дуго ваше плаво тјеме,
И чело, и лице невино и љупко.

Но дани су прошли кô ријека нагла,
Кô тренутни снови, као пусте варке:
Сад на вашем лицу сјај младости жарке,
А на моме јесен и туробна магла.

Ја знам: ваше срце сада ватром гори,
Моје хладна зима окива и мори;
Ваше очи сјају кô два неба плава,

А моје су мутне као магле сиње...
Младост, љубав, огањ, све у гробу спава,
По косама мојим попануло иње...

1906.

ЈЕСЕН

рошла је бура, стишале се страсти,

и љубав с њима све је ближе крају;

Друкчије сада твоје очи сјају —

У њима нема ни силе ни власти.

Ја чујем: наша срца бију тише,

Твој стисак руке није онај први;

Хладан, без душе, без ватре и крви,

Кô да ми збори: нема лета више!

За друштво некад не бјеше нам стало,

О себи само говорисмо дуго;

Но данас, драга, све је, све је друго:

Сада смо мудри и зборимо мало...

Прошло је лето! Мутна јесен влада.

У срцу нашем ниједног славуља;

Ту хладан вјетар свеле руже љуља,

И мртво лишће по хумкама пада...

1908.

БАДЊА ВЕЧЕ

Вечери света, хоћу ли те и ја

Славити пјесмом радости и среће?

У моме оку, ево, суза сија,

И моје ране постају све веће.

Твој златни поход и убогу годи,

И види Бога у часима овим;

Нада мном само мрак студени броди,

И душу бије немирима новим.

У пустој соби сам, кô сјенка бона,

У себи слушам звук погребних звона

И стискам срце јадно и кукавно.

Вечери света, дођи! Тихо, тише!

Јер овдје нико не чека те више —

Сви моји мили заспали су давно.

1904.

ВОДЕНИЦА

С
таро мјесто моје! Под сјенкама грана

Радобоља мрмља, вере се и прска;
Мрке хриди стреме високо са страна
Пуне густих зова, смокава и трска.

Све је исто, старо... Само, као прије,
Не чује се хитри точак да удара;
Кô бол један што се у дну душе крије,
Остављена ћути воденица стара...

Кроз видњачу малу, гдје у сухој трави
Само студен гуштер полагаано шушне,
Не јавља се млинар са шалом на глави,
Нити видим оне очи простодушне.

Много ли сам пута ја овдје, у хладу,
У вечери летне на одмору био,
И, дижући очи на млинарку младу,

Из ведрице, жедан, хладне воде пио!

Бог зна гдје је сада?!... Радобоља мрмља

Пуна грмјелица, сребра, адиђара...

И док златно вече пада поврх грмља,

Накривљена ћути воденица стара.

1908.

НА ПО ПУТА

О

стале су за мном баште јоргована,

Сјај пролећа мога, шум, пјесме и врела...

Студена ме јесен на по пута срела

И по мени пада сухо лишће с грана.

Кô рањена тица, што би небу хтјела,

Отима се душа из оловних дана,

Али кобни вјетар граби је са страна

Па се натраг тргне премрзла и свела.

Моји врти, више не чекајте на ме,

Вратити се нећу из студене таме

Свог живота... Сунце полагано гасне...

Хладни сутон пада... Ноћ све ближе иде...

Једну црну руку моје очи виде —

И ја чујем само удар тврде красне.

1909.

ЈЕДНА СУЗА

оноћ је. Лежим, а све мислим на те. —

У твојој башти ја те видјех јуче,
Гдје береш крупне распукле гранате.

Мила, кô златно небо пошље туче,
У тиху хладу старе крушке оне,
Сједе ти дјеца и задаћу уче.

Над шедрваном лептири се гоне
И сјајне капи, са безброј рубина,
Расипају се, док полако тоне

Јесење сунце...И, кô са висина
Оловни облак по души ми паде,
Најцрњи покров бола и горчина.

И кобна мисô морити ме стаде:
Што моја ниси, и што смирај дана

Не носи мени звијезде, но јаде?

Што моје баште осташе без грана
И слатка плода, што рађа и зрије
На ватри сунца?... Гдје су јоргована

Вијенци плави?... Гди је клетва, гди је?...
Вај, вјетар хуји... а ја мислим на те,
И све те гледам, кроз сузу што лије,
Гдје береш слатке, распукле гранате.

1910.

ПОЗНИ ЧАСОВИ

К ђ каква слика чаробна из рама,

У твоју башту, где шедрван бије,
Ти мирно гледаш из прозора, сама,

И наслоњена. Тихо мирис вије,
На твоје леје месечина пада
Топла и мека, и руже ти мије

Сребром... Ти не знаш да преда мном сада
Ноћ друга стоји, пуста, и у чами,
С развалинама... Изнад глуха града

Свуд слепи миши круже, и у тами
Буљина буче... И сенке без броја
Сокаком грну, и свака куца ми

Руком у прозор, како прође која...
Ти не знаш... Твоју ноћ светле драгуљи,

Докле из таме све у окна моја

Кô слепо око позни месец буљи.

1911.

ЕЈ КОЊИЦУ

Еј коњицу вјерни, еј ти моје крило,

Гдје је доба оно, гдје су дани они
Кад је срце пуно рахатлука било?!

Као лаки вјетар што облаке гони,
Носио си дуго свога господара
Јутром и вечером кад се сунце клони...

Свуд сам брао ђуле и грозде бехара,
Мојој срећи нигдје равне било није —
Све од Бање Луке па чак до Мостара!

Знаш ли часе оне?... позно сунце грије,
Врхови мунара као ватра горе,
А свуда из баште мирис ђула вије.

Ми се повраћамо из лова, из горе,
А она на демир-пенџерима стоји

Љепша од вечери и од сабах-зоре...

На ме чека... Гледа, и часове броји
Кад ћу проћи... А ја, кад бих близу био,
Слао бих јој поздрав кубурлија своји'...

А она с пенџера ђул и бехар мио
Просула би хитро, и кô снијег на ме
Пахуљице меке падале су ти'о,

Као да су севдах ћутиле и саме...
О, како је онда пуно сунца било!...
А сад?... Свуда мутни облаци и таме...

Еј коњицу вјерни, еј ти моје крило!...

1911.

МОЈА ЉУБАВ

О
вдје сам љубав сахранио своју —

У ово море плаво и прозирно,
Гдје шкољке леже. Она сада мирно
Почива на дну... У тиху покоју

Гранама својим љубе је и грле
Корали руди... Њезин се гроб свагда
Прелива сјајем чистог смарагда,
И шуми гласом чежње неумрле.

Где зраци јутра како њојзи роне!
И сваки дршће, продире и тоне,
И расипа се кô рубин, кô дуга...

Док овдје гори, више њена гроба,
Трепти и кружи боно, свако доба,
Сам један црни лептир — моја туга.

1911.

ЈЕСЕНИ МОЈА...

Јесени моја, поздрављам те!... Ходи,

И пођи са мном преко родних страна,
По лијепијем мјестима ме води,
Гдје шуме чежње мојих давних дана.

Онамо има ружа завичајних,
Што нису свеле од студена иња,
И врела живих и путања сјајних,
Гдје душа љута још руди и тиња.

Мило цвијеће отуда ми маше,
Његове чисте и свилене чаше
Слатким напитком препуњене стоје.

Један вијенац од њега ћу свити,
И с молитвом га на гроб положити
Свог мртваг љета и младости своје.

1918.

ПРОЉЕТЊА НОЋ

С ве неко куцка ти'о

На окно срца мог,
Кô цитра дрхти глас мио
Пун злата зориног.

Славуј! Шта тражиш, друже?
Месеца седефни сјај?
Пролећа звезде и руже?
Сребрни поток и гај?

О, бежи, бежи, мој знанче,
Јер овде зиме је кут —
Све моје цветне наранче
Вихор је покидô љут.

Све је ту пусто, и све је
Вртове покрио лед —
Сврх шедрвана снег веје,
И дршће јоргован блед.

1921.

РОДОЉУБИВЕ ПЕСМЕ

НА УБОГОМ ПОЉУ...

Н а убогом пољу мога завичаја

Не чује се пјесма весеља и жетве,
Само шум жалосни робиње Неретве
Хладан вјетар носи преко пуста краја.

Овој земљи господ среће дао није,
Притискô је јадом и чемером дугим;
Док се сунце рађа народима другим,
Нас студена зима раздире и бије.

О, зар није доста невоље и туге,
И сурова пута што реже и боде?!
Вај, узаман море наше крви оде...
Моја јадна земљо, ми смо и сад слуге.

Гдје су наше муке?... Гдје су наше жртве?
Зар не чује нико: све јаче и јаче
Крв наших отаца како љуто плаче

И како се тресу оне кости мртве?

Тешко нама!... Ено, туђин се весели

И сва блага наша отима и хара...

И Бог му помаже и њиме се стара,

А наш црни сељак црна хљеба жели.

На убогом пољу свога завичаја

Он не пјева пјесму весела и жетве...

Само шум жалосни робиње Неретве

Хладан вјетар носи преко пуста краја.

1905.

БОКА

Н

аша мила Боко, невјесто Јадрана,

Покривена небом кô од плаве свиле,
Љепша си од твоје приморкиње виле
И свјетлија си од њеног ђердана.

Никада се тебе нагледао не би'!
Но да ми је једно: да постанем валом
Сињега ти мора, па пред твојим жалом
Да вјечито шумим и да пјевам теби.

И да с тобом гледам на твој Ловћен плави!
Па једнога дана, кад се господ јави,
Кад орлови наши високо заброде

И са твојих рука пану гвожђа тврда,
Да побједну химну слушам с твојих брда
И да с тобом славим дан златне слободе!

1906.

МИ ЗНАМО СУДБУ...

М

и знамо судбу и све што нас чека,

Но страх нам неће заледити груди!

Волови јарам трпе, а не људи, —

Бог је слободу дао за човјека.

Снага је наша планинска ријека,

Њу неће нигде уставити нико!

Народ је ови умирати свикô —

у својој смрти да нађе лијека.

Ми пут свој знамо, пут богочовјека,

И силни, као планинска ријека,

Сви ћемо поћи преко оштра камâ!

Све тако даље, тамо, до Голготе,

И кад нам мушке узмете животе,

Гробови наши бориће се с вама!

1907.

МОЈА ОТАЏБИНА

Н е плачем само с болом свога срца

Рад' земље ове убоге и голе;
Мене све ране мога рода боле,
И моја душа с њим пати и грца.

Овдје у болу срца истрзана
Ја носим клетве свих патња и мука,
И крв што капа са душманских рука,
То је крв моја из мојијех рана.

У мени цвиле душе милиона;
Мој сваки уздах, свака суза бона
Њиховим болом вапије и иште...

И свуда гдје је српска душа која,
Тамо је мени отаџбина моја —
Мој дом и моје рођено огњиште.

1908.

Музи

оре нам плачу... Јауци су чести...

Устај и црну одежду обуци;
Свијетли путир понеси у руци
и крепком вјером мој народ причести!

Молитвом топлом гњев бога укроти,
и тражи милост напаћеној груди;
С мученим робљем мученица буди
И с њиме ступај крсту и Голготи!

У поља наша Искариот уђе,
И њиве наше постадоше туђе,
и на нас паде губа и ругоба...

Устај и пођи! Јауци су чести...
Пред тешким часом мој народ причести,
Крвав кô сунце нек сине из гроба!

1908.

О

бешчашћено и кукавно доба,

Епохо мрла и ругобе трајне
У дубокијем тамницама гроба,
Гдје леже сунца и истине сјајне,

У твоје мору блата разум грца,
И нигдје копна ни обала тврди'!
Лешино гњила расцрвана срца,
Са твога смрада траг богова смрди.

Плодови твоји златни су кумири,
Издајство мисли, тортуре, синџири,
Губа и пород гнојавијех груди.

И ја се, ево, твојим смрадом трујем,
И свој нос стискам и на тебе пљујем,
Ругобо гнусна без части и људи.

1908.

О БОРЕ СТАРИ...

О

боре стари, мучениче сињи,

Громом су твоје прси раскрхане

И нова рана све те више кињи.

Опаљен гледаш у оловне дане,

И нигдје сунца да се теби јави,

И боли тресу рањене ти гране.

У твоме врху у разданак плави

Не чујем више птица поздрав врео,

Но јаук дуги што сву земљу дави.

На теби сада виси црни вео...

Муке те ломе кô рапаве спиле,

И ти ме гледаш суморан и свео.

О боре, упи' своје јаке жиле

У ову земљу пуну црне драче...

У њој су снаге, у њој твоје силе.

У њој је лијек за срце што плаче,
У њој се врела наше крви лију, —
У ту крв свету упи' жиле јаче.

Кô сјај што јутром небеса га пију
Она је топла, и она ће дати
Сокове свјеже да те вјером грију.

Не тужи! Гордо у уздању пати,
Још има Бога и распете трајно
С ловором чека вјечна слава мати...

Ја склапам очи и кроз снове тајно
Ја видим зору поврх твојих грана
Гдје руже баца божански и сјајно...

И слушах како широм родних страна
Радосћу звони са гусала струна,
Док се у злату васкрснијех дана

Са небом љуби твоја горда круна.

1911.

ОТАЦБИНО, ГДЈЕ СИ?

С њедара твојих давно нисам брао

Ниједне руже... Све гором и гором
Грозећи муком, лед је љути пао
И својом тврдом окива ме кором.
Прољећа твога гдје је поздрав мио
И клик орлова на свијетлој беси?
Вај, ја бих топла загрљаја хтио...
...Хладно је, хладно... Отацбино, гдје си?

Нијемо гледам кроз потоке сузе,
По оштром мразу теби душа блуди —
Вапије, цвили... Пита ко те узе,
О, ко те трже са мојијех груди...
Жедан сам... Твога извора бих пио,
Но свуда само смрзле баре деси',
Вај, ја бих вихор твоје душе хтио...
... Хладно је, хладно... Отацбино, гдје си?

Прелазим кланце, путање п међе,
Пребирем горе и поља и село,
Не бих ли само угледао неђе
Твој лик и твоје освећено чело...
Но тебе нема... Умрла си нама...
А народ?... Ћути у траљи и љеси.
Вај, нигдје ништа до леда и кама!...
... Хладно је, хладно... Отаџбино, гдје си?

1911.

МОЈИ ОЧЕВИ

М

оји су очеви из онијех страна

Гдје мотика звони и гдје красна бије;
Гдје зној с чела капље и гдје рало рије,
И тврде се груде дробе испод брана...

Моји су очеви из колиба груби',
Гдје се гусле чују, приповјести, бајке,
Гдјено дјецу уче просте, добре мајке,
Кам рођени како брани се и љуби...

Моји су очеви са тимора тије'
Гдје гнијездо своје крсташ орô вије,
и са вихорима бије се и туче...

Моји су очеви бунтовници свети,
Са душом олуја што хрли и лети,
И крилима златне распаљује луче...

1912.

ПОВРАТАК

М рем... Са мојих њива ено други жање...

Тамо више нема старе куће моје —
Под очевим кровом страна чељад стоје,
И шљемена српских све је мање, мање...

О, лијепа поља! о лијепе луке!
Не носим вам ништа доли душе голе,
Жуљева и рана, што пеку и боле,
Невоље и глади и скрхане шљуке...

у теби ми неће, моје родно село,
Погладити нико руком мрачно чело,
Нити ли ће чути вапај биједан...

Ја знам, ништа више за ме немаш тамо,
Али једну жељу испуни ми само:
Под гранама твојим о дај ми гроб један.

1913.

БАЛАДА

К
ажи ми, дете, што си се покрио

Земљом и травом? Зар ти хладно није?"

"Не, мати. Овде тако топло ми је

Ко да уз наше огњиште бих био."

"Прени се. Пођи својој родној луци —

Кућа те чека, моја славо жива."

"Не могу. Ту се тако слатко снива

Кô да на твојој заспао сам руци."

"Вај, рано ли те сан студени срете!

Када ћеш из те постеље оловне

Устати, сине?" — "У моравске чете

Када ме, мајко, нова труба зовне."

"Сунце се враћа. Ево тица, гнезда,

А тебе нема. Шта ћу твојој дјеци,

Шта љуби рећи?" — "Отишô је, реци,

На небо, за вас да набере звезда"...

1913.

СЕЉАНКА

С
нег пада и веје. У сеоској луци

Све је пусто. Само, као сенка тупа,
Низ пртину уску, са штапом у руци,
Погрбљена, бледа, једна жена ступа.

Ступа и једнако испод борна чела
Погледује тамо у костуре ива,
Где се на домаку реке, у дну села,
Сеоскога уче стан самотни скрива.

Нек ветрови бесне, нек међаве хуче
И засипљу сметом путеве ратара,
Она сваке дневи одлази код уче,
Па учи и сриче слова из буквара.

Сви се чудом чуде у селу и зборе:
"Сирота, полуђе!" Но светла кô свила,
И чврста ко рало што црницу оре,

Све је ближе циљу њена жеља била.

И скоро кад жита зашумеше јара,
Кад под стрехом ласта кликну песму њену,
Једно јутро с учом опрости се стара,
Низ прагове сиђе и путањом крену.

Постигла је сврху. У свакоме куту
Њезинога срца нова снага дршће,
Нити она гдегод одахне на путу,
Но с дренавим штапом корача све чвршће.

Већ је на крај стазе. Сада брвно води
Преко уске реке што кривуда луком;
Старица не стрепи, она напред ходи,
И слободно хвата за доруке руком.

Испред воденице, што наслања на њу
Своје рачве сиве један орах свео,
Божи је и зове млинар, и на пању
Са дечаком седи, сав од млива бео.

Но она све даље корача, и само
Каткад суху руку стави изнад чела,

Па погледа брегу, где, из храшћа тамо,
Са планулим крстом вири торањ села.

Корача и носи и радост и јаде
У туробној тами својих позних днева;
И још два-три крока, па под брегом стаде,
Где споменик с орлом двоглавијем сева.

Прекрсти се, мермер целива и очи
Подиге. Ту горе златна слова стоје.
И у првом реду, на Мраморној плочи,
Угледа имена лепе деце своје.

Полагано сриче уклесана слова:
"Ратко, Ђорђе, Дејан", па грца и стане,
Срце стиска, затим сриче, сриче снова,
А при сваком слову нова суза кане.

Под кров њене душе, кô селица летом,
Враћају се светле успомене дана
Кад је децу дивну, као стабла с цветом,
Гледала крај орних плугова и брана.

Пред њом свићу јутра жетвена, и она

Све стубове кутње, младе кô кап росе,
И дичне и светле кô краљеви с трона,
Гледа међу класјем са одсевом косе.

Она снова види све вечери касне,
Кад је у колеби сваки кут грохотô;
Види сва три сина, све ликове красне,
Огњиште и ватру, вериге и котô.

Све види и чује. И понори туге
Пуцају све дубље, јер, пуста и сама,
Сад колеба ћути, и сад, место дуге,
Као паучина сврх ње виси тама.

Скупила се чељад. Сви гледају у њу,
Са дубоким болом скрушени и свели;
И сви ову бледу сељанку у гуњу
Сузама би својим утешити хтели.

Но старица само тресе се и грца
И упире поглед у споменик бео,
Сврх ког устремљени орô светломирца,
Као да би мајку огрејати хтео.

И дани све теку, а мраморној плочи
Свако јутро, рано, у појање петла,
Тихо мати дође, па подиже очи,
Моли се и дуго сриче слова светла.

И док она тако, скрушена и сама,
Пред мрамором стоји, ту, у врху села,
И док рана звона звоне с торња храма,
Обруч златан дршће око њена чела.

1923.

МОЈИ ПУТЕВИ

Н

икада се нисам пузајући пео

Уз прагове горде, штоно воде скуту
Високих и моћних; нити сам на путу
Своме игда челом прах по тлима мео.

Моја душа није у таштини грезла,
Нит' је било грубог црва да је начне.
Ја сам ишô вису гдено бесконачне
Подижу лепоте своја царска жезла.

Својим челом само пред њихове скуте
Падô сам, и цвећем осипô им путе,
И клечô где њихов светли олтар стоји.

Оне су ми дале свога срца део,
И загрљај њихов и пољубац врео
Велики и сјајни ордени су моји.

1924.

СОЦИЈАЛНЕ ПЕСМЕ

О КЛАСЈЕ МОЈЕ...

О

класје моје испод голих брда,

Мој црни хљебе, крвљу поштрапани,
Ко ми те штеди, ко ли ми те брани
Од гладних 'тица, моја муко тврда?

Скоро ће жетва... Једро зрње зрије...
У сунцу трепти моје родно село.
Но мутни облак притиска ми чело,
И у дно душе гром пада и бије.

Сјутра, кад оштри заблистају српи
И сноп до снопа као злато пане,
Снова ће тећи крв из моје ране —
И снова пати, сељаче, и трпи...

Сву муку твоју, напор црног роба,
Појешће силни при гозби и пиру...
А теби само, кô псу у синциру,

Бациће мрве... О, срам и грдоба!...

И нико неђе чути јад ни вапај —
Нити ће ганут бол цјану господу...
Сељаче, гољо, ти си прах на поду,
Тегли и вуци, и у јарму скапај!

О класје моје испод голих брда,
Мој црни хљебе, крвљу поштрапани,
Ко ми те штеди, ко ли ми те брани
Од гладних 'тица, моја муко тврда?!

1910.

КОВАЧ

Н

мрачна и пуста. Мраз хвата и бије.

У чађавој изби кује ковач стари;
На домаку огња лице му се жари,
Низ космате прси зној потоком лије.

Под ударом снажним лете искре крупне
Кô да се метеор расипа у ноћи,
И он, с тешким маљем, у овој самоћи,
Изгледа кô символ снаге недоступне.

Труди су га часни створили у челик —
О, како је зоран! О, како је велик,
И сјајан кô вече на врсима јела!

И докле по селу шушти грмље драче,
Он гаравом руком замахује јаче,
И с наковња лети сноплe златних стрела.

1905.

ХЉЕБ

ароброд спреман. Море се колеба.

Пошљедњи пламен на западу трне;

Сутон се рађа и с јесењег неба

Полако пада на хридине црне.

Палуба пуна. Руке уздигнуте

Поздраве шаљу и рупцима машу.

У мноштву овом видим чељад нашу,

Наслонили се на перваз па ћуте...

Земљаци моји, докле ћете, докле?

"Тамо далеко! Јер нас усуд прокле

И на нас паде тврда туча с неба..."

А зар вам није завичаја жао?

"Жао је, брате... Бог му срећу дао...

Но хљеба нема... Збогом! Хљеба... хљеба..."

1906.

РИБАРИ

римите ме тамо на убогу лађу,

И незнана странца назовите другом.

На пучини сињој кад вас муке снађу,

И кад муње плану потамнелим кругом,

Ја ћу да се патим и да с вама страдам,

И да кушам борбу са морем и небом;

Хоћу да се с вама и молим и надам,

Хоћу да се с вама истим храним хљебом.

И у мутне ноћи, када бура реже,

Када нимфе ћуте у морскоме биљу,

Ја ћу с вама вући ваше тешке мреже,

Да, прекаљен тако напором и радом,

Једном гордо пођем, с новом ватром младом,

Кроз маглу злих дана свом завјетном циљу.

1906.

ПРЕД КОЛИБАМА

Тебе што вијек свој обливаш знојем

И као титан замахујеш красном,
Тебе што живиш у свом труду часном—
Ја славим, ево, и хвалу ти појем!

Убоги друже дубрава и врела,
Ти што те драче убодима грде,
Пружи ми руку да жуљеве тврде
Ижљубим на њој кô знак часних дјела.

Ја знам: ти само до дна пијеш чашу
И крвљу појиш ову грудну нашу,
Хранећи срце витештвима старим.

Ја знам: ти само напајаш се небом,
И сваког примаш са сољу и хљебом,
Па тебе славим, теби благодарим!

1908.

ХАЈДЕМО, МУЗО

Хајдемо, Музо, из овога круга,

Из луде вреве и хуке и праске;
Жељан сам лица без лажи и маске,
Жељан сам пола, дубрава и луга.

Погледај, тамо, те колибе голе,
Трошне и тамне као магле зимне,
У њима живе душе гостопримне —
Срца што грију, што трепте и воле...

Њихов је говор моме срцу лијек
И с њима тако провео бих вијек,
Па храна била само црна кора.

Хајдемо, Музо, из те луде праске,
Жељан сам лица без лажи и маске,
Жељан сам топле ријечи и збора.

1908.

ВЕЧЕРЊА ЗВОНА

редсутонски је час.

Висок и златан крст са торња сипа зрак

И трепти вас.

Залази сунце и окна горе

Кô пожар јак.

У небу свијетле се ласте.

И вече све ближе

Стиже

И расте.

По граду гомила блуди,

Врева и хука:

Упоред иде срећа и мука,

Суза и смијех;

Чедност и гријех

Једно уз друго стоје,

И све се комеша чудно

И врви.

А тамо, гори, на лазилима зграде,
Зидари раде.
Вече на раздрљене њихове груди
И голе руке и лице врано,
Све кречом поштрапано,
Просипа црвене руже своје...
И један облак, пун топле крви,
Над њима, гори, лебди високо.
И кроза њ једно сјајно и будно
Гледа их око...
Прве звијезде у сутон роне;
Сав пожар неба тихо се гаси,
И гласи
Вечерњих звона звоне
И мирно теку
Кроз вечер меку.
Но док се они лију,
Падају и дижу,
Уза њих, озго с високих скела, стижу
И бију,
Кô звона друга,
Удари чекића многих.
И мени све се чини:
Ти гласи у висини —

Кô неки,
Црни и меки,
Пун бехар рашчупани —
Расипају се у сутон рани;
Миришу,
Дишу,
Шуме,
Јецају, плачу, кô бона молитва дуга,
И упијају се у ме,
У душу сваки ми тоне
Кô јаук брата.
И док се сутон све више хвата
И тутњи град
И гори, из модре дубине неба
Избија мјесец млад:
Кô клетва бона,
Кô јаук милиона,
Ја чујем како, с висине оне,
Силни чекићи звоне:
Хљеба нам!
Хљеба!
Хљеба!

1910.

ЈА И МОЈ ПРИЈАТЕЉ

С ве ме срце моме пријатељу вуче!

Он је бачвар. Овдје станујемо оба.

Још од ране зоре па до глухо доба

Он теше и бије и маљима туче.

Ми смо једно исто — људи са занатом,

И с нама се само чедне мисли друже:

Ја стихове гладим, а он дуге струже,

Па велика дјела стварамо алатом.

Међу нама сасвим разлика је слаба,

Само то толико: док он своје ствари

Продаје за новце и поштено ћари,

Ја стихове своје вазда дајем цаба...

Мој сусједе мирни, нек благослов Духа

Увијек те прати да си добре воље.

Само, ја те молим, одсад лупај боље,

Јер оглухнух, брате, на обадва уха.

1910.

УГЉАРИ

С ве један по један, уморан и бедан,

Излазе из гротла, у прљавој раси,
Што су за њих дуги у подземљу часи
Откали од праха угља... Сваки, жедан,

Прима пуно ведро што му пружа или
Жена или сестра. И сви пију, пију,
И види се како дамари им бију
Испод знојна грла у набреклож жили.

Сморне очи дижу и нагињу ведре,
Просипа се вода и на гола недра,
Почађала, цури... Врхови се жаре —

Тихо вече шушти у гримизу свиле;
Они кући иду, као сенке миле
Путем, покрај гробља, уз јаблане старе.

1912.

ТЕЖАК

З
амахујем. Свуда купина се сплела

Па ми земљу крије...
И на мрке груде са мојега чела
Све кап по кап лије.

Ја ћу овде једро посејати зрње
Што ће плода дати,
Висока и златна, и где беше трње
Лепота ће сјати...

Па када ме скоро анђеоске струне
Зовну с овог света,
Ја ћу мирно поћи у вртове пуне
Зоринога цвета.

И тамо у врту радости и поја,
Где су сунцу врела,
Мене ће мој отац, мој цар, и власт моја,

Питати за дела.

А ја, слушајући зорине славуље,
Само ћутим, стојим,
И господу своме покажем све жуље
На рукама мојим.

Из њих кад прочита сву повест човека,
Радосћу ће сјати,
И тамо где тече рајска златна река
Места ће ми дати...

1918.

РУЧАК

У

издртом сукну, под мурвом крај пута,

Прекрстио ноге на рапавој плочи,
И ту ломи комад хљеба отврднута
И главицу лука уза њ слатко смочи.

Под бременом тврдим, све до пола дана,
Провео је стари повијене шије,
Још му са широка лица намрежгана
И с руњава коша зној цури и лије.

Покрај њега чесма оронула пљушти,
И прах воде, сјајан као седеф сушти,
С дугама се распе и на сунцу умре.

И ћутећи срећу и благослов неба,
Згурен хамал жудно, уз тврд комад хљеба,
Слуша како над њим с грана гучу кумре.

1918.

ОПИСНЕ ПЕСМЕ

НА ЖАЛУ

И

зронио месец. Овде близу секе,

Осећа се мирис кадуље и смреке.

Прострло се море кô свилено платно,

И у ноћи спава провидно и златно.

Једна лађа споро површину реже.

Стари рибар тегли за крајеве мреже;

И на меком сјају, као срма чиста,

у широкој пређи лов обилни блиста.

С торњем, у пристранку, мало село ћути.

Тихо. Сврх стене се круг месеца жути.

1908.

ПОД ЈЕДРИМА

Једра црвене. Сјај вечерњи пао,

И море пљуска по хридима голим.

О драго море моје, ја те волим

И све лепоте ја бих за те дао.

Од тебе ништа милије ми није!

Ноћу и дању теби душа хрли;

Сврх тебе кружи, цјелива те, грли,

И на твој валу сунча се и грије.

Када ти талас по жалима прска

И баца дуге на бокоре трска,

С таласом пљушти, и сјајна, и ведро,

Кô галеб лаки диже се и броди,

Па пјева сунцу, небу и слободи,

И крил'ма бије катарке и једра.

1908.

ПРОЉЕТНЕ ТЕРЦИНЕ

Н

абрекло дрвље младошћу и силом.

У сваком стаблу ја чујем гдје бије
По једно срце дубокијем билом —

И ћутим како пуни извор лије
Новог живота из сваког удара,
Што корјен тресе, буди га и грије.

Све цвјета, дише. Вијенце бехара
Повија вјетар и пахуље носи,
И свуда трепти прва, млада јара.

Блистају стране у сунцу и роси,
Избија лоза, соче здрави трси,
И лептир кружи по пољу и коси.

Мотика туче, и у голе прси
Сухог тежака душа неба вије,

И зној му купи... Одјекују врси —

Пролеће пјева. Но док господ бдије
И на свом топлом срцу земљу стиска,
Ја видим како један црв се вије —

Гмиже и пузи и полако гриска,
Овдје по долу и ту по врхунцу,
Травке и цвијет и корјења ниска —

Стабла и гране, заметак и трунцу
Сваку; и гвожђе, земљу и кам голи...
И видим гдје се гладан пење сунцу,

И црвоточина златна пада доли.

1911.

МЕТЕОР

У

старој башти, на прагу од врата,

Пуни звијезда сједили смо сами...

Ноћ бјеше плава, и у полутами

Руменио се плод здрих граната.

Тихо... Све ћути... Само бршљан свели,

Негдје, уз летве, шуштô је кô свила...

И у час кад си на мом срцу била,

Чудесна свјетлост сва небеса прели —

Бијела ватра по грању се просу,

И кô да небо раздоби планету,

Сав Мостар драгим камењем се осу.

Уза ме, топла, ти се приби јаче,

И мени бјеше кô да нас у лету

Анђео један златним крилом таче.

1911.

ЈУТРО

лави дим избија с камених острва;

По једрима пада зоре ватра прва.

Уз долове ниске шуми чемпрес стари;

По које се окно полагамо жари.

По обали мрежу разгрћу рибарке;

На пијеску леже изваљане барке.

Негдје красна бије и мотика звечи,

И чује се стадо и жамор ријечи,

Галебови круже, блеска перје меко;

Погдјекоја лађа избија далеко.

И све више једра као ватра горе;

У небу се чује мелодија зоре.

1911.

СРЦЕ

И

з долине реке, из копаља трска,

Путања ме води у голетне стране.

Ноћ. Поју славуји, и на брсне гране

Као седеф бела месечина прска.

Већ ме ево врху. Свуда крш и саме

Две—три смреке шуме на рапавој плочи.

Кô благе и топле материне очи,

Лепе греју звезде и гледају на ме.

Уз Неретву, доле, бехар се разгроздô;

Пун фењера стари Мостар трепти оздо,

Спава. Месечине покрило га платно.

Моје срце лети, и кличе, и гори,

Просторима кружи и, кô метеори,

По родноме крају расипа се златно...

1912.

НЕРЕТВА

Н

ада мноме, у башти, машу брескве пуне

Зелених лепеза и првог зарутка;
Припило се сунце и у лисне круне
Као да би хтјело све злато да утка.

Ја, наслоњен на зид, прекрштених рука,
Гледам како доли, о хридину шупљу,
Неретва се ломи, а с високих кука
Нага дјеца скачу и с виком се купљу,

Док најмање једно по пруду се ваља
Галебови круже. Неколико праља
Пратљачама млате, и о гребен греда

Разбија се ехо, мре. Ријека чиста,
Препуна смарагда, путује и блиста,
И ред блиских кућа у њој се огледа.

1912.

ЗВЕЗДЕ

оред мене река трабуни и спава

Уљуљана позним тичијим цвркутом.
Ноћ уза ме ступа и свиленим скутом
Сјајне капље руни са процвалих трава.

Како топло шуми њен краљевски вео
Пун свитаљка јасних, чезнућа и сетâ,
И запиње лако за гране дрветâ
И мак црвен што се по стазама сплео.

Како ли ме грли и целује мило!
Кô на дажди класје, кô различак плави,
Ја дршћем уз њеног срца топло било.

Све тако, крај реке, греје ме и крепи,
А кад бела зора с песмама се јави,
Кући носим пуну прегршт звезда лепи'.

1912.

ЛЕПТИР

У

врху села

Јела

Козлиће пасе и све се вере,

Савија гране

И с гране бере

Лешњике ране

По брегу.

Гле! откад пахуља снега

На лесковоме листу?

Није. То бони лептир један у сан се свео

А цео

Бео

Ко бела свила,

Само по рубу лепа му дрхти дуга.

Прстима, лагано, Јела

За бела

Узе га

Крила,

И на длан стави и у длан, два-три пута,
Хукну и васкрсну га...
Пухором златним обасута
Трепнуше крилца и са Јелина длана
Преко жбуњева брега,
Доли,
Где шапћу класови лана,
Где река тече и где се спleo
Бокор трстика голи —:
С дугом на рубу крила отплови лептир бео...
Из грања Јела се смеје
И за њим гледа.
Зора.
Радосно мирис веје
Росе и меда.

1914.

ПОГЛЕД С ВРХА

Л епоте! уз реку, као лабуд бео,

Лежи Мостар и, пун сунца, адиђара,
Сав трепти, и стреми с копљима мунара
Као да би небу полетети хтео.

Све видим: и башту комшије Муктара,
И исти капиџик, и пчелињак цео;
Под орахом, где је неко на пањ сео,
Јоште чесма прска ките ђулбехара.

Преко зида и сад висе гране ротке,
С којих ме плод румен у детињству зваше;
И мени је — кô да куком наврх мотке

Снова свијам рачве и крадем главаше, —
Муктар виче, а ја, бос и голих гњата,
Преко плота с венцем распуклих граната.

1918.

ЗОРА

олубови први лете преко лука.

Не знам шта је, срце с њима би ми хтело!

Као да ме давних дана јутро срело,

Кад сам трчô мајци раширених рука

И падô јој главом у крило и меку

Љубио јој руку... Сав трептим кô прутке

Јасике, и ходим путањом уз реку,

И гледам на њене сребрне свијутке.

Јутрос, као и ти, лепа реко чиста,

И моја сва душа жубори и блиста,

Разлева се, расте, и хучно колеба...

Гле, врело јој бива све шире и веће,

И у њезинијем дубинама среће

Огледа се зора и плав шатор неба.

1918.

НОЋ У ТРПЊУ

Трпањ ћути. Пред њим лежи вода плава.

У даљини с лађе латерна се жари.
У обручу спила, кô саме утвари
Што из мора стреме, мали затон спава.

Синоћ отпловише рибари далеко,
Само по затону видим једну барку,
С чељадима, плови. Неко вози, неко
Стао, остве држи и вреба, док жарку

Распламтјелу зубљу диже цура једна
И њоме свијетли. С мора непрегледна
Тихо вјетар дође, и прамење меко

Мрси јој. Све ћути. Само с хриди оне
Гладан чагаљ виче. И мјесец далеко,
Кô тепсија златна, за пучину тоне.

1918.

НА ПРИПЕЦИ

С куњено и жедно ћути стабло свако;

Испуцала земља, сухи јечам стрши.

Врелу јару сипљу и поља и крши,
и нигдје ниједан лист да би се макô.

Овдје уз ријеку, уз купине мрке,
Прикрила се стока па уморно дашће;
А тамо, у страни, осамљено храшће
Гдје простире сјенку, уз рапаве шкрке

Прибило се село па убого ћути.
Стазе празне. Само, прахом огрнути,
Низ друм с кљусадима одмичу чергаши. —

Уз чупаве мајке гола, црнпураста
Прикаскују дјеца... Цврчак цврчи с храста,
И караван миче. Стари друм се праши.

1918.

КОЛЕБАЊЕ

Н

из лителице хума насмијана, блага,

Рана вечер слази сврх воде и трска.
Са рамена њеног, из пуна крчага,
Прелива се гримиз и по кршу прска —
Распе се ријеком на шеваре голе,
И запали лишће брезе и тополе.

Гле, махала стара сва од ње заруђе,
Кô да у пожару изгара цијела!
И у твоју башту сада, ево, уђе
И шедрван осу. С мрамора бијела
Просуше се сјајни планули драгуљи,
И по башти свуда кликнуше славуљи.

Лагано на мурве, смокве и гранате
Испе се у валу, сва сјајна и драга;
Смијући се, озго, с једне гране на те
Рујни гримиз изли из свога крчага.

А ти у љуљајци па се њишеш ти'о,
Кô на међи један мак црвен и мио.

Ја крај плота стојим, гледам у вас двоје;
Једнаке сте као капље на цвијету!
И не могу више знати лепши ко је,
Или ти ил' она?... Кô лептир у лету
Сав трептим, и мислим, драга, од вас двије
Коју ли бих сада загрлио прије?...

1918.

МЕДИТАТИВНЕ ПЕСМЕ

ПЛИЈЕН

Н оћ сјеверна. Коњик стиже,

Јури преко степе пусте.
Мјесец гори... Прах се диже
Кô прамење магле густе.
Но гле! Јунак самац није,
За њим сједи цура нека;
Врана јој се коса вије
Кô просута свила мека.

Знаш гдје лака срна пасе,
Вода пада с хриди голе,
Како бршљан обвија се
Око брезе и тополе?
Тако она, вита, ломка,
Обви руке обадвије
Око паса смјела момка
Што му чело самур крије.

Не питај их куда језде,
То не смије нико знати,
До ли поноћ и звијезде
И пун мјесец што их прати!
Не стој на пут!... Мрко слути
Онај што кô вихор гони...
Руком држи кинџал љути,
крвав као мјесец они.

1896.

ЕЛЕГИЈА

О

ријеко драга мога завичаја,

Како си лијепа, кристална и плава!

У дубини твојој небо одсијава.

И ломи се блесак сунчевога сјаја.

Твој је шумор пјесма коју галеб лаки

На сребрна крила дочекује зором;

За њу знаде дрвље, лист и камен сваки,

Њу ти чује облак и небо над гором.

Ја у њојзи слушам повијест из данâ

Кад син земље ове није прахом био,

Но са бојних поља теби долазио

Да напоји жедна коња од мејдана.

Са таласа твојих, кô љиљан бијела,

Пружала је њему вила ловор-грану,

Гријала му срце на подвиг, на дјела,

И коњицу плела гриву рашчешљану.

Она и сад живи. На обале крша
Ја долазим често кад ноћ тиха броди.
Слушам како вјетар, окупан у води,
У смоквама старим полако лепрша.

Ту, у глухо доба, кад мјесец засија
И твој талас плане сјајем драгог кама,
Један лик, од крина и од камелија,
На модрој стијени под оморикама

Појави се. Сама, у провидном велу
Од сребрне магле, она стоји тако
Блиједа и тужна. И док вјетар лако
Праменове златне мрси јој по челу,

Њезин поглед блуди преко мртвих страна,
Далеко по кршу, по родноме крају;
И два плава ока сузом заблистају —
Кô два плава неба, кô два ведрa дана.

И све док не слети зора на врх голи,
Као стуб мраморни тако стоји сама

На модрој стијени под оморикама,
Па плаче и јеца и Богу се моли.

О, ја знадем гдје је постојбина њена!
У дубини твојој, о ријеко плава,
У двору кристала, од давних времена,
На веленцу траве она тихо спава.

И њезина суза, што се тужно сија,
Плач, јецање оно што га сваке ноћи
Влажни вјетар носи по глухој самоћи,
То је мога рода тужна елегија...

1903.

ВЕЧЕ НА ШКОЉУ

учина плава

Спава,
Прохладни пада мрак.
Врх хриди црне
Трне
Задњи румени зрак.

И јеца звоно
Боно,
По кршу дршће звук;
С уздахом туге
Дуге
Убоги моли пук.

Клече мршаве
Главе
Пред ликом бога свог —
Ишту. Ал' тамо,

Само

Ћути распети Бог.

И сан све ближе

Стиже,

Прохладни пада мрак,

Врх хриди црне

Трне

Задњи румени зрак.

1904.

НОЋ

У

кочила се Ноћ, кô авет страшна,

Запрла ногом у земљу, а главом
У црни простор неба недомашна,
Па шиба вјетром и муњом крвавом.

Ломи се ваздух, и хуји, и јечи,
Океан сињи валом облак хвата.
На трошном броду задњи морнар клечи,
И тешку судбу он види и схвата.

И моли Оца... Но још једном вода
Широким валом плусну преко брода,
И чу се прасак и пошљедњи јаук,

И, слушај, негдје кô да Господ плаче.
А ноћ се цери, и све више, јаче,
Небеса хвата као црни паук.

1906.

ПРЕД РАСПЕЋЕМ

Хоћу да живим животом човјека:

Хоћу да љубим, да трпим и страдам,
У својој вјери да се добру надам
Штоно ће доћи кô света ријека

Да гријех спере! Моју клетву нико
Дочути неће, баце ли се на ме;
На људску пакост ја сам давно свикô,
И знам да сунце не боји се таме...

Пророчким гласом будићу из гроба:
Истину мртву и слободу роба
Што спутан сунца завичајна жуди.

И крвљу својом прелићу све путе
Идући теби, и вјерујућ у те,
Ускрсли брате потиштених људи!

1907.

СВИЈЕТЛИ ПУТ

Н

оћ. Миришу смреке и кадуље свјеже.

Мир. Не пјева славуј са ноћишта своји',
Само хучна вода кроз ждријело реже,
Док црн крупан јелен над понором стоји.

Над њиме високо, из прозирна вела
Од сребрне магле, свијетло лице бдије,
И у златном лету на убога села
Нечујно и кротко свој благослов лије.

И у тихој срећи све трепти и сија
И вода и камен, џбун и вршак грана,
Као да се небо ближе земљи свија
И сам господ ходи преко мирних страна.

То путује љубав своме завичају,
На исток, далеко, преко брда голи',
Пред олтаром неба, чиста и у сјају,
Да прислужи сунце и Богу се моли.

1907.

ОЖИВИ МЕНЕ, НОЋИ...

оздрављам тебе И твоју самоћу,

Твој шум и златни повратак звијезда!

Кô тице кад их гоне из гнијездâ,

Ја бјежим теби, јер покоја хоћу.

Једва сам чекô на ове тренутке

С немиром срца и са болом груди;

Ја сам сит вреве и досадних људи

И празна доба што нам рађа лутке.

Оживи мене, ноћи богом дана!

Ступи, и тихо преко мојих рана

Положи твоје меко, топло крило!

Узми ме, дигни, и са мном одброди

Негдје далеко, незнаној слободи,

Гдје нигда није ових људи било!

1908.

ЧАСОВИ

О

вдје никог нема. У мрачној самоћи

Сам стојим кô муњом опаљено дрво;

И хук вјетра, што се малоприје рвô

С огољеним грањем, заспô је у ноћи.

Но ја добро чујем ход, кораке вјечне

Невидовних снага што кô стража бдију,

продиру кроз камен, земљу, тмине рјечне,

Плијене и носе и ниште и бију:

И бога и небо, живот и саздање,

Све у исто доба. И у мојој крви

Овај грдни повор ја ћутим гдје врви,

И од мога жића све остаје мање.

И њихову кобну пјесму: тика-така

Ја слушам, и срце све удара тише;

И ја видим јасно: све више и више

Да постајем само црне земље шака.

1908.

ПОГРЕБ

овија се жито. Мирно, у дну села,

Уском старом стазом, што на гробље води,
За убогим одром мала пратња ходи —
Препланула лица и снуждена чела.

Негдје шева пјева при заходном зраку,
И сиједи отац игуман, пун бриге,
Полагано чита из дебеле књиге
Опроштајна слова сиротну тежаку.

И чуј! Земља пада... Врх дрветâ руди...
У пољу се чује дозивање људи
И виде се стада мрљава, и сива

Прашина гдје лети... Тихо, у сутону,
Вјетар селом носи елегију бону,
И покривен драчом гроб убоги снива.

1908.

МОЈ ЖИВОТ

Мој живот није протекô залуду!

Судба је моја кô судба ратара:
Плодове своје текô сам у труду,
И моје чело много трње пара.

Као ријека кроз отпорну спилу,
Својом сам снагом своје нашô путе,
И гордо гледô свих препона силу
Вјерујућ, Боже, у љубав и у те.

Је ли биједом мој друг схрван био,
С њиме сам и ја своје сузе лио —
Чисте, свијетле кô свјетлост олтара.

Мој живот није протекô залуду!
Плодове своје текô сам у труду,
И моје чело много трње пара.

1908.

ПУТНИК

Н

е могу даље! Овдје ћу стати,

Гора ће мени покоја дати.

Гора је вазда примала оне
Што љуто пате и што их гоне.

Ноћ је свијетла, мека и плава;
Мирише земља, мирише трава.

Попале сјенке, а као срма
Планински поток тече из грма.

Преда мном доли малено село
Под танким димом у сан се свело.

Пред њим ријека пољем кривуда,
И зрело класје њиха се свуда.

Овдје под јасен мирно ћу лећи

И сан ће тихо кô поток тећи.

Мириши, горо, мирисом здравим!

Покри' ме, небо, покровом плавим!

1908.

У РАНИМ ЧАСОВИМА

рими, ме горо, у тиху самоћу.

Овдје, под кровом тополе ти свјеже,
Уморну срцу ја напитка хоћу.

Прси ми давно бол студени реже...
Одбјегла тицо мојих златних дана —
Радости, дођи!... Од зорине мреже

Сави гнијездо у јесени грана
Озебле душе и запјевај пјесме
Младости пуне плавих јоргована.

Снеси ми сунца и пробуди чесме
Сокова младих, као стабло срча
Снажан да будем. О, запјевај пјесме

Миле и топле кô јутро што стрча
Стременом горе; видај, ослободи

Скрхане прси од море и грча!

Ромињај, росо!... Спери с душе, ходи,

Прашину с градских зидова што паде...

Лептире, амо, моје срце води,

У љиљанима да утопи јаде...

1910.

СИЈАЧИ

Јутро. Бик риче. Из широке ноздре

Пара му бије. Одјекују стране.

Златно, кô класје златно када дозре,

Избија сунце, навјешћује дане

Љиљана скорих. Шуме пјесме врела,

И раним пупком пупе голе гране.

Ово су часи великијех дјела:

Широм ораних, замагљених њива

Виде се јаки родитељи села.

Зној им са лица удара и лива,

Полако крачу кô да сваки ступа

Ковчег светом гдје угодник снива.

Полако крачу. И Док магла тупа

Растањује се, и Док сунце лије

Радости златне из црвених купа,

Сви машу руком изнад бразда тије', —

И продрти им пешеви рукава

Лепршају се, шуме кô кад вије

Вјетар у сплету сасушених трава.

Мени се чини: кô да крила склопе

Свијетле птице, и сврх ових глава

Лебде и поју, а из сваке стопе

Радника кротких, робља наших дана,

Ловори, сјајни кô злато кад стопе,

Расту, свију се, па врсима грана

Пољубе црна и знојава чела.

И кô да чујем: како са свих страна

Хорови звоне, и кô суза врела

Свјетлост чудесна полако се слива

По продртијем крововима села.

И сваки сијач кô да виши бива,

Расте, и сваки под крстом се диже

Небу... И на ме, усред ових њива,

Кô раздробљене звијезде, све стиже

И пада сјеме из жуљавих рука;

А озго отац силази све ближе:

Уз пратњу силних и чудесних звука

Ореол сјајни он полаже виш' њих...

И свуд из неба, с врхова и лука,

Звони и звони: "...Осана во вишњих!"...

Сја сунце, златно кô класје кад дозре;

Бик риче испод јела стогодишњих,

и јутро кади димом јаке ноздре...

1911.

БАЈКА

Л

ежô сам на жалу. Још у модром вису

Имало је небо једну зв'језду златну,
И над луком друге видјеле се нису.

По растрту мору, кô по меку платну,
Падали су први галебови. Неђе
Молитва је рана у звону И клатну

Јецала. Све гране, путање и међе
Пјевале су пјесму. Мирисô је здрави
Вријесак, и хриди све сиве и смеђе.

Ја сам гледô: тихо, кô сан један плави,
Насмијана, топла, и кô љиљан мио,
Окупана росом, она ми се јави,

И ступи ми. Један лептир, што је био
Пун златнога прашка над њом разви крила,

Док је сребрн вео титрајући крио

Пурпур њеног т'јела. Из коса кô свила,
Из њедара њених, са лица и чела
Падале су руже, и свака је била

Као крв црвена. И док се сврх села
Плава, танка пара у прамењу купи.
Она ми се пригну па, сјајна и врела,

Пољуби ме. И њен пољубац се упи
У сан мој, од златних нита што се плео.
Затим насмијана меком руком скуп

И подиже с траве свој прозирни вео,
И пође. Гдје сребрн талас о жал бије
Један крупан лабуд чекô је и бдјео;

Лако, кô дах тихи што ИЗ палма вије,
На устремљена му она сједе крила,
И с њом лабуд крену што је могô прије...

Плану море, поста кô црвена свила.
Погорјеше једра, све засја! И луком

Пловио је лабуд, а зора је била

Обгрлила врат му ружичастом руком.

1911.

ПОД ЧЕМПРЕСИМА

од чемпресима тамним,

уз једну пољску ријеку,
Кô сморен путник сам лежô
У рујном кукуријеку.
из модре високе ражи
Грличин чуо се глас;
У злату вечерњег сунца
Сваки је рудио клас.

Мој поглед лутао је
По мору свилена класја,
Кад твоја мила ми слика
У пуној радости засја.
У твоје расуте косе,
уз један мирисни дах,
Вечерњи пурпур је падô
Ко црвен и сјајан прах.

уз пратњу лептира сњежни'
И тихи шум са грана,
Ти, драга, ишла си мени
Кô срећа помрлих дана...
Вјетар је мрсио лако
По твоје њедру влас,
А за тобом је стизô
Грличин топли глас.

И док је тонуло сунце
За далек гребен плави,
Ја видјех у златном класју
Гдје друго сунце се јави:
У ноћи очију твојих
Ти си ми носила дан;
На сусрет хтједох ти поћи,
Но бијах кô прикован...

И би ми кô да ме покри
С бехаром широка грана:
Нада мном ти си била
Сва топла и насмијана...
Из твога осмјеха слатка
И жарка кô смирај сам

По мени бијеле руже
Ко сњежни падоше прам.

Из вруће високе ражи
Грличин глас је звао,
У врху чемпреса старих
Пошљедњи пламен је сјао.
Од среће ја бијох умро,
А ти, у љепоти свој,
Нада мном сама си стала,
Кô дивни споменик мој...

Но кад се из сна пробудих,
Студена зора је била...
о моја студена окна
Гавран је ломио крила...
И јад и мрачна туга,
У љутом чемеру свом,
Кô растопљено гвожђе
По срцу падаше мом...

1911.

СУСПРЕТ

У

раном добу, када с чежња тајних

Трепери душа, с њоме сам се срио
На изворима гора завичајних.

У њеној руци пун је кондир био
Сунце... Ја клекох... И докле ме грије
Њен поглед, ја сам жедан сунца пио.

У души зачух слатке мелодије,
И све ми сјајем чудесним заблиста,
Мило и топло, као нигда прије.

Завјеса спаде... И љепота чиста
Указа ми се на своме олтару,
Под сплетовима лаворова листа.

И ја затрептах у срећи и жару.
И видјех гдје се горе уздрхтане

Облаче тихо у дугину шару.

Пуне рубина повише се гране,
И кô да широк један вео сјајни
Покри високе гребене и стране...

У раном добу, када с чежња тајних
Трепери душа, с њоме сам се срио
На изворима гора завичајних.

Од оног часа њезин корак мио
Ја свуда чујем, и све мислим на њу,
И с њом у срцу носим свијет цио...

Ноћу, кад мјесец топи се по грању,
Она ми дође на доклат кô неки
Шум тајни. Мирно, у чудном трептању,

Уза ме сједне, и њен вео меки
Шушти уз моје бокоре доклатне,
Кô сребрн шушањ звијезда далеки'.

Пуна доброте тихе, благодатне,
Пружи ми руку и кô сестра права

Прича ми своје приповјести златне...

Знаш ли звук харфе када подрхтава
Од слатке чежње? Тако дршћем и ја
На сваки глас јој до разданка плава...

1911.

ТРУБАДУР

М оје је небо, моје зоре плаве,

Мој пурпур ружа и глас из гнијезда,
Мој шум ријеке кад се часи јаве
С повратком тихим вечерњих звијезда...

У мени гори једна света ватра,
И моје срце све грли и љуби...
Снагу ми душе никада не сатра
Замахом кобним живота бич груби.

Горд сам и сретан што се вазда могу
Уздићи вјечној љепоти и Богу,
И божјег срца бити један део.

Ја ћутим ватру свету и ријетку —
Моја је душа у своме зачетку
Обукла на се сунца златни вео...

1911.

ЈУТРО ЖЕТВЕ

О
вдје, под храстом, гдје се папрат сплете,

Почивам самцат. Шуште рачве старе,
Као да машу на чупаве чете

Облака раних што се тихо жаре
И плове тамо, преко поља тије',
По злату јечма и шенице јаре,

Гдје трепти јутро и свјетлила лије,
Пада по дрвљу и захвата села
И раштркане колибице мије.

Низ голу стрмен пљуште хитра врела,
Кô да би крупне рубине, што горе,
По долинама разасути хтјела.

Тамо, у страни, под пламењем зоре,
Виде се чељад, трсната и здрава,

Кô тврда стабла на хрбату горе.

У поле слазе, гдје ријека плава
Тече и класје жедно пије росу
И по врбаку танка магла спава.

Погледај! Ко је мушко носи косу
Преко рамена, а струка му бедра
Ресама бије. Женске, с њима што су,

Грабље и виле држе; неке ведро
И нејач малу. Већ чујем ђердана
Звекет и видим трескају се њедра...

Ево све дружбе! Овдје, испод грана,
Своја гнијезда гдје косовац гради,
Гдје с букве шуште бајке давних дана,

Видим их. Ходе. Пољски вјетар хлади,
Повија густу траву испред људи
И јашмак диже са невјеста млади'.

Ту су и мајке. Гле, једној са груди
Голотрб мали прегео се цео,

Пружио руке за маком што руди.

Сви грабе брже тамо гдје се спleo,
Надомак стада и широке струге,
Са маковима клас златан и здрео.

Већ су на мети. И рукаве дуге
Загрђу косци, и живо се кладе
Који ће брже наткосити друге.

Збацише с глава саруке и ваде
Из водијера гладилице старе,
И хитром руком добре косе гладе.

Сад полегоше и 'шенице јаре
Покривају их врси уздрхтани
И, росни, лако у зори се жаре.

И косци косе, и док вјетар рани
Повија класје, са жилава врата
Мрсе се, вију перчини им врани.

И сикће коса, и у сјају злата
Откоси леже, и рубини росе

Трепте по осју оборена влата.

Сребрн се блесак просипа са косе,
Набрекле дршћу на мишици жиле,
И житом шушти корак ноге босе.

Већ грабље грабе и дижу се виле —
Са навиљцима злата изнад чела
Ступају цуре. Радосне и миле,

Плодове жетве, слатку храну села,
У стоге слажу. Већ дрхтаву јару
Из сухог њедра баца земља врела —

Већ прислужено сунце на олтару
Небеса трепти, зâри, е бих рекô
Као да виси и пламти у жару

Огромно; свето све кандило неко!
Гле, један орô лети му све брже,
На клисурама што га сву ноћ чекô...

Већ жега задњу пару с њима врже —
У хлад се, ево, путник Турчин крије,

Привезан коњиц покрај њега хрже.

И. напиру се косци ко ће прије!

Не ћуте они умора ни грча,

Само што жеђи одољети није.

Гле, један висок као стабло срча,

Бришући знојно лице што се плами,

Под јабланове до ријеке стрча —

Прилегну земљи и на душак сами

Жеђ врелу смири; док сјајно, кô срма,

Трепери јутро и све жедне мами.

У радовању стреми гора стрма,

И воде њене, грмјелице пуне,

Пробијају се из хриди и грма.

Све кличе. Уз то кô да росне круне

Класова златних додирују неђе

Полако харфе невидљиве струне.

И као бехар све стране и међе

Засипљу звуци, и тихо, све тише

Падају мени на чело и веђе...

И моја душа шири се, све више

Оаза бива. И гле, са свих страна,

Под благим пљуском од сунчане кише,

Плодове златне пружа ми са грана...

1911.

МОЈА СОБА

Један кревет, астал, књиге у ормару,

У кућу бачене новине без броја,
И лик мајке моје виси о дувару
уз икону, — ето, то је соба моја.

Малена. Но мени велика је башта,
Гдје над потоцима тихим трепте јоште
Лептирице сјајне мојих снова, машта,
Радости и среће, мира и милоште.

Овдје ми је као да сам гдје у страни
Високо, под сводом дуга уздрхтани'
У којима рано прољеће се купа...

Ово је крлетка топла душе моје;
Кроз њен мали прозор она лети, поје,
И сјај златни пије из небеских купа.

1912.

ЛУЦИФЕР

Силан и голем у ноћ лети, хрли,

Кô да га буре побешњеле носе.

Погледај! дивну жену, чије косе

Кô златан пламен вихоре, он грли.

Крила му букте кô барјаци ватре,

А кобан подсмех на лицу му титра;

Небу се кеси и та немам хитра

Кô да би хтела све звезде да сатре.

Већ изнад мене мину и прохуја,

Кô разуздана широка олуја —

Помами њени кад је с мора гоне.

Јоште се види. Као пожар неки,

Крвав и сјајан, у простор далеки

Губи се, ено, и за гребен тоне.

1918.

ЖЕТЕОЦИ

Кô свилене нити што их паук саткô,

По дрвећу виси месечине вео.

У пољу, уз реку, шушти јечам зрео,

И, кô крв, са гране руди воће слатко.

Мали дрвен торањ, као стража нека,

Уврх села стреми. Старо гробље ћути,

А крстови, маховином огрнути,

Своје руке шире, кô да сваки чека

Да загрли неког... И док поноћ плава

Трепти, и под божјом руком село спава,

Жетеоце чудне, коштане и суре,

Ја видим где с неба низ лествице слазе,

С косама на врату шобоћући газе...

И сврх села звони удар кобне уре.

1913.

ДОДАТАК

ОСТАЈТЕ ОВДЈЕ...

О

стајте овдје!... Сунце туђег неба

Неће вас гријат КО што ово грије;
Грки су тамо залогаји хлеба
Гдје свога нема и гдје брата није.

ОД своје мајке ко ће наћи бољу?!
А мајка ваша замља вам је ова;
Баците поглед по кршу И пољу,
Свуда су гробља ваших прадједова.

За ову земљу они бјеху диви,
Узори свијетли што је бранит знаше,
У овој земљи останите и ви,
И за њу дајте врело крви ваше.

Кô пуста грана кад јесења крила
Тргну јој лисје и покосе ледом,
Без вас би мајка домовина била;

А мајка плаче за својијем чедом.

Не дајте сузи да јој с ока лети,
Врат'те се њојзи у наручја света;
Живите зато да можете мријети
На њеном пољу гдје вас слава срета!

Овдје вас свако познаје и воли,
А тамо нико познати вас неће;
Бољи су своји и кршеви голи
Но цвјетна поља куд се туђин креће.

Овдје вам свако братски руку стеже —
У туђем свијету за вас пелен цвјета;
За ове крше све вас, све вас веже:
Име и језик, братство, и крв света.

Остајте овдје! ... Сунце туђег неба
Неће вас гријат ко што ово грије, —
Грки су тамо залогаји хљеба
Гдје свога нема и гдје брата није...

1896.

ЕМИНА

Синоћ, кад се вратих из топла хамама,

Прођох покрај баште старога имама;

Кад тамо у башти, у хладу јасмина,

С ибриком у руци стајаше Емина.

Ја каква је, пуста! Тако ми имана,

Стид је не би било да је код султана!

Па још када шеће и плећима креће...

— Ни хоџин ми запис више помоћ неће!...

Ја јој назвах селам. Ал', мога ми дина,

Не шће ни да чује лијепа Емина,

Но у сребрен ибрик захитила воде

Па по башти ђуле заливати оде;

С грана вјетар духну па низ плећи пусте

Расплете јој оне плетенице густе,

Замириса коса ко зумбули плави,

А мени се крену бурурет у глави!

Мало не посрнух, мојега ми дина,

Но мени не дође лијепа Емина.

Само ме је једном погледала мрко,

Нити хаје, алчак, што за њоме црко'!...

1902.

БЕГ РАШИД-БЕГ

Н

а чардаку старом бег Рашид-бег сию,

Пуши. Пољу гледа: гдје оно све брже
Пуст зеленко један одмиче и хрже, —
И у срцу бега букну пламен мио...

Сјећа се младости, — баште мирисаве,
И ђогата свога, и уских сокака,
Гдје су цуре лаке из свих мушебака
На њ бацале руже и зумбуле плаве...

У сну гледа царске низаме и хорде,
С мјесецем барјаке зелене и горде,
И борија турских чује јасне звуке...

Сања... Но ђаурска труба писну неђе.
Он се прену, трже, густе скупџи веђе,
И обори главу међу сухе руке.

1911.

ПРЕПЕВИ

ХАЈНРИХ ХАЈНЕ

I

ЛИРСКИ ИНТЕРМЕЦО

ПРОЛОГ

М оја патња, моја туга

И бол у тој књизи стоје:

Отвориш ли књигу ову,

Отворићеш срце моје.

Некада један витез је био

Ћутљив и сетна ока.

Вечно је сневô и све се крио,

И лутô трома крока.

Он беше сметен, дрвењак прави,

Спотицô би се, и где се јави

Све цуре кикоћу с бока.

Код куће често, у соби тамној,

Седео је м чекô,
Пружао руке у чежњи пламној,
А речи не би рекô,
Али у нему поноћ и касну
Чуо би свирку и песму страсну,
И с врата куцање неко.

То њему крадом дошла би вила
У велу кô пена што је;
И сва кô једна ружа је била,
А с ње драгуљи сипљу боје,
По њедру јој се златна влас вије,
Око јој слатким поздравом грије.
Ту загрле се њих двоје.

Витез је грли свим жаром груди,
Сад је дрвењак плам врео;
Сањач се буди, блед му лик руди,
И стидни посве је смео.
Враголан вила опи га цела,
Тихо по глави спусти му бела
Свој бели драгуља вео.

У двору чара, где кристал стрепи,

Сада је витез био;
Као кип стоји, гледа и слепи
Од блеска што се свуд лио,
Но ипак уза њ нимфа је била —
Витез је женик, а нева вила;
Ту цитре звони звук мио.

То њене друге свирају младе,
И с песмом коло се вије;
Витезу с чуда и ум се краде,
Па чвршће нимфи се свије.
Но зачас згасну све чари пламне,
И снова витез сред своје тамне
Песничке собе сам бдије.

1

У дивном мају, кад сваки
Цветô је ружин чар,
Тада је у срцу моме
Плануо љубави жар.

У дивном мају, кад сваки
Птичји је звонио пој,

Тада све жеље и чежње
Ја сам изрекô њој.

2

Из мојих суза ничу
Многи цветови сјајни,
А хор се славуја ствара
Од уздисаја тајни'.

Па ако волиш ме, драга,
Све цвеће нек је твоје,
И под прозором твојим
Нек хор славуја поје.

3

Волио сам ружу, љиљан, сунце јасно,
Волио сам некад заносно и страсно;
Сад не волим више, ја сад волим једну,
Волим ону медну, ону слатку, чедну,
Јер је она сама миља извор цели,
И сунце и ружа и мој љиљан бели.

4

Када гледам очи твоје,

Сав бол и јад мину ти'о;
Но кад љубим усне твоје,
Ја сам посве здрав и чио.

Кад на твоја недра панем,
Рај нада мном почне сјати;
Но кад речеш: "Ја те љубим!"
Морам горко заплакати.

5

Скоро сам у сну гледô твој лик драг,
Путем где шуми јабланова ред.
Кô анђео је тако леп и благ,
Но ипак тако бон и тако блед.

Још само усне руде ти, но тај
Гримиз ће скоро смрт збрисати с њих,
Угасиће се сав небесни сјај
Што благо греје испод веђа тих.

6

Прислони лице уз моје лице, и тада
Сузе ће скупа се лити.
И чврсто срце приљуби срцу, и тада

два плама скупа ће бити.

И кад се у тај велики пламен слије
Тих суза река врућа,
И кад те силно загрлим, ја ћу умрети
С љубави и чезнућа.

7

Ја ћу у чашу љиљана
Утопит с душом жар цео,
А песму о мојој драгој
Певаће љиљан бео.

Но песма дрхтати мора
Кô пољуб усна јој страсни,
Што ми га дарова негда
У час слатки и красни.

8

Непомично, тамо горе.
На висини звезде стоје;
Вековима гледају се
С неким болом чежње своје.

Оне зборе један језик
Тако богат, тако мио;
Но ниједан филолога
Још га није разумио.

Но ја сам га научио
И памтићу њега трајно;
Граматика за њ ми беше
Моје драго лице сјајно.

9

На крил'ма песме ове
На далек хајдемо пут,
На жале Гангесове,
Где дивни ја знадем кут.

Ту бујна башта је нека
Где трепти месеца сјај,
Ту верну сестрицу чека
Цвет лотов у загрљај.

На звезда јато се сјајно
Смешка љубица цвет;
А руже шапућу тајно

Мирисних бајака сплет.

Газела прислушкује.

И скаче радосни скок;

А у даљини се чује

Свештене реке ток.

Под палму ту ћемо пасти

На ћилим мирисан,

И пити љубавне сласти

И блажен сневати сан.

10

Лотова ружа стрепи

Пред сунчанијем сјајем,

Па главе клонуле сања

и чека ноћ с уздисајем.

Месец је љубавник њени,

Он сјајем буди је и крепи,

И пред њим открива она

Све тајне недара лепи'.

И цвета, и гори, и блиста,

и у вис гледа из дола;
Мирише, плаче и дрхти
С љубави жарке и бола.

11

У реци, у лепој Рајни,
У валâ кристалу самом,
Келн се огледа сјајни
Са својим огромним храмом.

У храму икона стоји
На златном сликана платну;
У пустош лета моји'
Светлост је сипала златну.

Анђели и ружице
Лебде сврх Госпе благе;
Очи јој. усне и лице
Баш кô у моје драге.

12

Не љубиш ме, не љубиш ме,
Но то мене мало коље
Погледам ли лик твој само,

Ја сам кô краљ добре воље.

Ти ме мрзиш, посве мрзиш

Тако твоје усне зборе:

Но дај да их љубим само

Па ме мрзи и још горе.

13

Не куни се, само љуби,

Лаж је клетва жена свије',

Твоја реч је слатка, али

Твој пољубац слађи ми је!

Он ми у те веру ствара,

Реч је празни шум и пара.

О куни се, само куни,

Све верујем што ћеш рећи!

Ја на твоја недра падам

И верујем у свој срећи:

Љубићеш ме над сва блага,

Вечно и још дуже, драга.

14

Ја очима мога цвета
Стварам низе канцонета:
Усницама звонке, фине
Мадригале и терцине;

Лицу што га лепшег није,
Стварам станце најдивније;

А да моја драга има
Једно срце у грудима,
Ја бих њему, сретан цео,
Један лепи сонет спleo.

15

Тај свет је глуп и слеп је сасвим,
И сваког дана је гори,
О теби, моје лепо дете,
Рђаво суди и збори.

Тај свет је глуп и слеп је сасвим,
Не зна те добро јоште;
Он не зна како слатко гори

Твој пољуб пун милоште.

16

Реци мени, моја драга,
Зар ти ниси слика снова,
Какву лети, у дан врео,
Ствара машта песникова?

Но не, таке усне, таки
Сјај чаробни ока твога,
Тако слатко дете није
Дело жара песничкога.

Василиске и вампире,
И аждаје, чуда стара,
Те зле звери баснословне,
То песничка ватра ствара.

Али тебе и подмуклост
Твоју, твој лик нежан вазда,
И тај лажни поглед смерни,
То песнички жар не сазда.

17

Сва кô бела пена вала
Блиста моја драга смерна,
Сад је она изабрана
И туђинцу љуба верна.

Срце, ти се не жалости,
Спрам невере мирно буди;
Трпи, сноси и опрости
Све то милој слаткој луди.

18

Ја нисам киван, иако кида се душа вајна,
Ти вечно изгубљена моја, нисам киван.
Ма како да с тебе трепти бриљанта блесак диван,
У ноћ твог срца ниједна не пада трака сјајна.

Ја сам то давно знао. Та у сну видех те једном,
И ноћ ја мрачну видех У твоје срцу ледном,
И видех како ти срце изгриза змија нага,
И видех како си бедна, бескрајно бедна, драга.

19

Да, бедна си. И ја бедан сам кô и ти;
Ми ћемо обоје увек бедни бити.

Све док не легнемо доле у гроб ледни,
Ми ћемо обоје, драга, бити бедни.

Око усана твојих подсмех видим худи;
Видим где охолост надима ти груди
и видим где пркос из ока ти сија,
Но ипак си бедна, бедна као и ја.

Јер с усна ти дршће и скривен бол љути,
Притајена суза сјај ти ока мути,
Тајни уздах цепа горде груди твоје;
Моја драга, ми смо бедни оба двоје.

20

Флауте и виолине
Звоне и бубањ бије;
Ту моје лепе драге.
Свадбено коло се вије.

Флауте и виолине
Уз трубе и бубањ звоне;
Док уз то анђелци добри
С уздахом сузе роне.

21

Тако је сваки спомен заборав скрио
Да сам ја дуго твог срца владар био,
Срца што тако лажно и слатко бије,
Лажније ништа и слађе на свету није.

Тако ни љубав ни боле не памтиш више
Што ми у срце самртни чемер слише.
Не знам беше ли љубав већа или бол врео?
Само знам да сам једнако с обоје мрео.

22

И кад би љубице мале
Бол мога срца знале,
Са мном би плакале оне
Да ране блаже ми боне.

И кад би славуј у лугу
Знао за моју тугу,
Песме би запево лепе,
Што теше и срце крепе.

И кад би сузе ми тајне

Звездице знале сјајне,
С неба би слетиле доле
Да моје ублаже боле.

Но не зна те јаде,
Њих само једна знаде,
Та једна а сама што је
Растргла срце моје.

23

Што тако лепе руже бледе,
О, реци, драга, што жуте?!
Што љубичице сузно гледе
И болно у трави ћуте?

Што сада тако песме сетне
У небу шева поје?
Што ли из биљке бије цветне
Кô задах лешине које?

Што тако хладно изнад луга
Сунчана светли трака?
Што ли је земља сва кô туга,
И пуста, кô гробна рака?

Што ме и сама туга цепа,
И што сам мрачан кô сене?
Зашто си, реци, моја лепа,
Ти оставила мене?

24

Силу ти причаше они,
Силна је оптужба текла!
Но моју душу што мучи
Та дружба није ти рекла.

Важно су правили лице,
И главом климали с тијем;
Опаким створише мене,
А ти им верова свијем.

Али најгоре што је,
То веће не знаде вајно;
Најгоре и најлуђе ја сам
У срцу носио тајно.

25

Цветала је липа, славуј клицô јасно,

Смејало се сунце радосно и ведро;
Ти загрли мене и пољуби страсно,
И притисну чврсто на пламено недро.

Лишће пада, мукло гавран гракну лугом,
Мрзовољно сунце У таму се зави;
Ми рекосмо: "Збогом!" хладно једно другом.
И уз отмен наклон ти коленце сави.

26

Ми смо се волели заносно и слепо,
И слагали ипак узорно и лепо,
Играсмо се често "супруга и жене",
И не бесмо ипак главе разбијене.

Клицали смо скупа, шалили се красно,
И љубили нежно и грлили страсно.
На концу у децјој радости и сјају
Ми се "сакриваче" играсмо по гају;
И скривања наша тако вешта бише
Да се нигда, драга, не нађемо више.

27

Ти најдуже си ме верно

Волела, бринућ се за ме;
Сред моје беде. и чаме
Ти си ме тешила смерно.

Ти ме у данима мутним
Опскрби пићем и јелом,
Новцем, рубљем, оделом,
И најзад, и листом путним.

Нек те бог дуго јоште
Од жеге и зиме штити,
Нек никад не удели ти
Кô мени 'ваке милоште.

28

Земља дуго тврда и нехатна оста,
Но мај цветни дође, па издашна поста:
И све кличе. све се смеје и весели,
Само моје срце смејања не жели.

Мала звонца звоне, сјају доле цветне,
Као у бајкама зборе тице сретне;
Но тај говор мени нимало не годи,
Ја свуд беду видим куд ме стаза води.

Та гомила света досадом ме кињи,
И другови сами терет су ми сињи; —
А та је сва мени стога дошла чама
Што се моја драга сад зове "мадама".

29

И док сам ја дуго дангубио, сањô.
По туђини лутô и све кера гањô.
Мојој драгој беше досадно зацело,
Па ти она скроји венчано одело,

И кô мужа нежно загрли цвет мио —
Момка што је глупљи од свих глупих био.
Како ли је мила, лепа, моја драга!
Још преда мном лебди њена слика блага;

Очи јој љубице, а лик руже ране,
Она још једнако цвета у све дане.
Па да се удаљим од такога цвета,
То највећа глупост беше овог света.

30

Очи су јој љубичице ране,

Лице рујне руже неузбране,
Руке мале до две беле лале;
Још све цвета моје чедо бело,
Само свело срце јој је цело.

31

Свет је тако диван и свод плав и мио,
И ветрићи вију тако благо, ти'о,
И цветови машу по луци и коси.
И сјају и трепте у јутарњој роси,
И где поглед рони, свуда песма звони, —
Па ипак у гробу ја бих лежат хтео,
И уз једну мртву драгу свит се цео.

32

Када те једном судбина спреми
У гроб пун мрака и студи,
Ја ћу ти тада сић у гроб неми
И свит се уз твоје груди.

Ја љубим тебе и грлим јако,
А ти сва нема н ледна!
Ја јецам, дрхтим, па и сам тако
Постајем лешина једна.

Устају мртви, глухо их доба
Зове; на игру сви хрле;
Ми остајемо под сводом гроба,
И твоје руке ме грле.

Устају мртви, дан судњи свије'
Зове светлости и тами;
Но нама стало ни за чим није,
Ми мирно лежимо сами.

33

Бор усамљен на северу
Стоји наврх гола брега.
Дрема му се; белим плаштом
Лед са снегом огрће га.

Он о једној палми сања
Сред источне даљне стране,
Што самотна немо тужи
Наврх стене усијане.

34

(Ум збори:)

О, када бих подножица био
Куда ходи моја драга љупка!
Тужио се не бих, па век цио
Да ме гази и ногама тупка.

(Срце збори:)

О, да сам јој јастучић, крај стола
Где јој игле забодене стоје,
Када би ме не знам како бола,
Бод би био радовање моје.

(Глас песме збори:)

О, када бих лист хартије био
Па да служим за папијот њени!
На ухо бих шапнуо јој ти'о
Све што живи и дише у мени.

35

Откад са мном драга није,
Не смијем се као прије;
Многи бећар шалу збија,
Али ја се не насмија'.

Откад сам је изгубио,

Ја ни суза нисам лио.
Срцем носим тугу многу,
Но плакати ја не могу.

36

Из мојих големих бола
Малене песме се роје,
Па звонких крила лете
Све срцу драге моје.

Но мени тужне се врате
И ћуте кô стена наге,
И неће да кажу шта су
Виделе у срцу драге.

37

У недељном оделу
Кроз шуму филистри јуре,
Кличу, кô јарад скачу,
И славе чари натуре.

Жмиркавим очима мотре
Како све цвета лепо;
Врабаца песму сишу

Дугим ушима слепо.

Но ја застирем окна
Застором црне чоје;
На посету ми стижу
И обдан авети моје.

Стара се љубав јавља,
Из царства смрти се буди;
Уза ме седне и плаче
И моје гане груди.

38

Слике покојних дана
Из свога устају гроба,
И покажу ми у твојој
Близини живљено доба.

Снатрећи обдан сам лутô
По улицама свијем;
У чуду свет ме је гледô,
Ја бејах тужан и нијем.

Ноћу је боље било,

Сокаци пусти и само
Ја сâм са својом сенком
Лутô сам тамо и амо.

Уз бат корака тромих
Ја бих мост прешао стари;
Кроз облак месец се јавља
И хладна погледа зâри.

Зурећи горе, пред твоју
Кућу бих стао доли,
У твоје прозоре гледô,
Док срце тиште ми боли.

Ја знам, ти често из окна
Гледаш где ја, са својим
Чезњама, на месечини,
Као стуб један стојим.

39

Момак девојку љуби,
Но ова другом је склона;
Тај други воли другу
И с овим венча се она.

За инат девојка пође
За првог човека што га
На путу сретe, и момак
Врло је тужан стога.

То ти је стара песма,
Но вечно нова и млада,
И ком се деси — том срце
Пуца на два комада.

40

Када чујем песму што је
Некад моја драга поја,
У вихору дивљих бола
Кидају се прса моја.

Једна тамна, мутна чежња
На горске ме гони vise,
Ту бескрајни мој бол тајни
У сузама истопи се.

41

Сневах о чеду краљевском,

Лице јој је сузно и свело;
Под грањем липе сеђах с њом,
И ми се грљасмо врело.

"Ја нећу престо оца твог,
Нити му круну јасну,
Ја нећу скиптра краљевског,
Ја хоћу тебе красну."

"Залуду", рече глас јој мек,
"Та мене гроб је скрио,
И доћи ћу ти ноћу тек,
Јер ти си тако ми мио."

42

далеко на сиње море
Ми смо пловили, драга,
У лаком чамцу сами;
Ноћ беше тиха и блага.

духова острво лепо
У месечини је било.
Ту се уз слатке звуке
Маглено коло вило.

Вило се тамо и амо.
Док свирка све слађе звони;
И ми минусмо даље,
Неутешени и бони.

43

Стара ми бајка снежном
Све руком маше, и пој
Ту звони, са свирком нежном
О земљи чаробној,

Где крупни цветови редом
У позни жељкују сјај,
И гледају се гледом
Благим и чедним кô рај;

Где зборе стабла цела
Кô хор где пева лес,
И жубор чује се врела
Кô свирка уз лаки плес;

И песме љубавне звоне
Што још их не чу слух твој,

Па ти сва душа тоне
У чежњи сладосној.

О, да ја доћ могу тамо
Па с врела радости пит,
И лишен свих патња само
Слободан, блажен бит.

Вај, често у сну спрам мене
Тај среће сине крај,
Но попут празне пене
У зорин ишчезне сјај.

44

Љубио сам те и љубим јоште,
Па нек се сруши свет цео,
Из рујина ће моје милоште
Букнути пламен врео.

45

У светлој летњој зори
По башти усамљен грем;
Цвет сваки шапће и збори.
Но ја корачам нем.

Цвет сваки шапће по леји
И болно шаље ми глед:
"Не буди зао нам сеји,
Ти туробниче блед".

46

Моја се љубав светли
У тмурној светлости, сетној,
Кô тужна, суморна прича
Причана у ноћи летњој.

"У башти чаробној само
Борави драго двоје;
Сјај месечине блиста,
Са грана славуј поје.

Као кип мома стоји.
А клечи витез плави.
Мома се у бег даде —
Из честе див се јави.

У крви посрну витез,
С клечањем кући див миче."

Кад ја сахрањен будем,
Тад је крај ове приче.

47

Они су кињили мене,
Гњеву ме гоне бледом,
Једни љубављу својом,
А други мржњом и једом.

Мој су хлеб тровали, отров
У чашу лили ми редом,
Једни љубављу својом,
А други мржњом и једом.

Но она што ме кињила,
Мучила више од свије'
Никад ме мрзила она
И никад љубила није.

48

Жарко се лето смеје
Са јагодица твоји';
У твоје срцу малом
Студена зима стоји.

Но, моја драга, скоро
То ће се друкчије збити!
На лице зима ће доћи,
А лето У срцу бити.

49

Кад се растају двоје,
Они се рукују тад,
И стану плакат и дуго
уз горки уздишу јад.

Ми нисмо плакали, драга,
Нит' рекли "ах!" ни "вај!"
Касније сузе су дошле
И горки уздисај.

50

Они сеђаху уз чај и о љубави
Речи је пало сила.
Господа беху од укуса, а госпе
Од нежна чувства и мила.

"Љубав платонска мора бити!" саветник суви
Рече а важан сасвијем.
Иронично се осмехну саветниковица,
Но ипак уздахну с тијем.

Каноник јако раствори уста: "Љубав
Сувише не сме бит слепа,
Иначе здрављу шкоди. "Како то?" шапну
Фрајлица врла и лепа.

"Љубав је једна пасија!" додаде на то
Грофица сетна и бона,
Па шољом чаја љубазно госпа нуди
Господина барона.

За столом тебе не беше и празнина
Осећала се јасно —
Ти би о твојој љубави, моја драга,
Причала тако красно.

51

Песме су ми отроване —
Зар би могло друкче бити?
Ти у цветну младост моју

Ули отров грчевити.

Песме су ми отроване —
Зар би могло друкче бити?
У срцу ми много змија,
Међу њима, драга, и ти.

52

Опет сам сневô о добу давном:
Ноћ мајска, а сретни цели
Ми смо, седећи под липом тавном,
На вечну верност се клели.

За клетвом клетве текле су нове, —
Ту кикот, пољупци, треме,
А зар да памтим на клетве ове,
За руку ти уједе ме.

О драга, ока сјајна и мила,
О цвете зао и мио,
Твоја је клетва у реду била,
Ујед је сувишан био.

53

Ја стојим на врху брега
И чезнем сентиментално.
"Што нисам птица која!"
Све тако уздишем стално.

Да сам ја лака ласта,
Ја бих се теби вио,
И где ти прозори стоје
Себи бих гнездо свио.

Да сам ја славуј птица,
До твојих прхнô бих страна
Па бих ти ноћу слатко
Певао песме с грана.

Да сам ја бена*, твом срцу
Одмах бих слетио доле;
Та ти све бене волиш,
и видаш бенасте боле.

* Тако се зове у околици Мостара једна врста дивље патке (прим. прев.).

54

Лагано моја кола

Кроз шумске одмичу стране,
Где у пролетњем сјају
Чаробно цветају гране.

Ја седим, умујем, сневам,
На драгу мислим, кад саме,
Спрам кола мојих, три сенке
Главом климнуше на ме.

Скакућу, кесе се, ругају,
Но ипак плаше се мене;
И смешаше се кô магле,
И све три прхнуше сене.

55

Ја сам плакао у сну,
Ја сањах да те гроб крије.
Пренух се, а још низ лице
За сузом суза се лије.

Ја сам плакао у сну,
Ја сањах ти оде другом.
Пренух се, и јоште сам горко
У плачу јецао дугом.

Ја сам плакао у сну,
Ја сањах да сам ти мио.
Пренух се, а увек јоште
Поток се суза лио.

56

Сваке те ноћи сневам,
Твој благи поздрав ми лети;
Ја гласно плачући падам
Пред слатке ножице ти.

Ти болно гледаш на ме
И сетно машеш главом;
И капље бисерних суза
У оку сину ти плавом.

Киту ми чемпреса пружаш,
Реч једну шапћеш ми ти'о.
Пренем се, ките нема,
Нит' памтим твој шапат мио.

57

Ноћ хуји, дажда лева,

Јесењи ветар веје;
Где је сад моје сиротно,
Плашљиво дете, где је?

На прозору је видим
Њене собице саму;
Сузним очима зуре
У ноћ и пуну таму.

58

Јесења ноћ је и стабла
Повија ветар љут;
Ја сâм, огрнут струком,
уз горски јездим пут.

И како ја јездим, и мисли
Језде ми преда мном;
Оне ме весело воде
У моје драге дом.

Са свећом излазе слуге,
Пас лаје зао и прек.
Ја јурим уз завој скала
уз оштрих мамуза звек.

У соби, сагови где су,
Топлота, мирис и сјај,
Драга ме чека, ја летим
У њезин загрљај.

Храстови шуме и зборе
уз ветар студен и худ:
"Шта ћеш с том лудом клапњом,
Ти коњаниче луд?"

59

Једна се одрони звезда
Са своје висине јасне!
Оно је љубави звезда
Што тамо пада и гасне.

Са јабукова стабла
Падају хрпе цвета,
Ветри стижу и тим се
Играју, весела лета.

Лабуд рибњаком кружи
И пева, и песма звони

Све тише, и певач бели
У гроб водени рони.

Све је немо и мрачно!
Цвет је раздуван цео,
Згасла је звезда и с песмом
Потонô лабуд бео.

60

Мене бог снова у дворе огромне вину,
Где се опојни мирис и блесак лије,
Где разнобојни валови људи теку
Кроз чудни заплет соба лавиринтскије'.
Ту слуге траже излазна врата и руке
Крше у страху за дочек гостију нови',
С витезима се, у мноштву, истичу госпе,
А и ја сâм сам одвучен у вртлог ови.

Но наједанпут ја се сам нађох, у чуду
Како је нагло нестало гомила свију;
и даље ступам, и хитам, и идем само
Кроз заплет соба што чудновато се вију.
Корак ми тежак постаје и страх ме хвата
Да ћу икада излазак наћи који.

Напокон дођем на задња врата и ступам.

На излаз врата — о боже, ко ту стоји!

То беше драга, што је на врат'ма била,

На уснама јој бол, на челу бриге тама;

Да назад идем, знаке ми руком даје.

Опомиње ли ме, или се срдѝ на ме?

Ипак из њеног ока жар слатки греје,

Што ми сву памет и целе трза груди,

И док ме она гледаше строго и чудно,

Но ипак тако љупко, ја се пробуди'.

61

Поноћ је била нема и као лед;

Ја тугујући по гори лутô сам блед.

Из сна сам тргô цео планински стрм,

И болно врхом тресô је сваки грм.

62

На раскршћу је гроб ледни

За самоубица свет;

Ту расте грешника бедни'

Један плаветни цвет.

Ту у ноћ нему сам био,

Сав болом обузет;
На месечини се њи'о
Бедних грешника цвет.

63

Свуда где сам, око мене
Помрчина, густе таме,
Откад мило не гледају
Твоје сјајне очи на ме.

О, љубави златне звезде,
Пресјале су ваше моћи,
Испод мене понор пуца —
О, прими ме, древна ноћи!

64

На очима с црном ноћи
А оловом поврх уста,
Укочена срца, мозга,
Лежах у дну гроба пуста.

Не знам рећи колико сам
У ковчегу сневô тако,
Кад се пренух а на гробу

Куцање се зачу лако.

"Зар, Хајнриче, устат нећеш?

Вечног дана светлост греје;

Сви су мртви ускрснули,

Час радости вечне бије."

Ја не могу устат, драга,

Слеп сам јоште свако доба;

Од плача се угасише

Посве моја ока оба.

"Ја ћу, драги, пољупцима

Збрисат с веђа ноћ ти слепу,

Па анђеле гледај златне

И небесну светлост лепу."

Ја не могу устат, драга,

Још млаз бије крви вреле

Из мог срца, где згодише

Речи твоје оштре стреле.

"Ја ћу, драги, тихо спустит

Руку поврх рана тијех,

И крв неће више тећи,
И нестаће бола свијех."

Ја не могу устат, драга,
Крв из главе тече моје;
Кад ми тебе украдоше,
Сâм сам зрном пробио је.

"Ја ћу, драги, увојцима
Затворити ране ти'о;
Бујица ће крви стати,
Па ћеш бити здрав и чио."

Молила ме тако нежно,
Ја попустих речи благој;
Ја се хтедох подигнути,
Па да пођем својој драгој.

Тад се ране отворише,
А из чела и из груди
Пљусну поток вреле крви.
Ја се тргох и пробуди'.

Старе, пакосне песме
И снове зле и худе
Ход'те да сахранимо;
Но ковчег нек велик буде.

У њ ђу још спустити доста,
Но шта, сад неђу рећи;
Од бачве Хајделбершке
Тај ковчег нек буде већи.

Носила справите чврста
Од даске дебеле доста;
Но дужа морају бити
Од Могунцијанског моста.

И дван'ест дива. нек дође
Великих и устрајни',
Јачи но Христофор свети
У Келнском храму на Рајни.

Нек они ковчег однесу
И спусте у море тамо,
Јер тако велики ковчег
За гроб је велики само.

Знате ли што ковчег мора
Тако велики бити?
Ја ћу ту још и љубав
И боле сахранити.

